

الحمد لله
الرحمن الرحيم

ویراست سوم - پاییز ۱۴۰۴

۱
۲
بسم
برای همی جوان عزیزان
هم معتفان جوان هم خادمان اعتقاد
آرزوی توفیق دارم، السلام
۱۴۰۳/۱۰/۳

یادداشت حجت الاسلام والمسلمین رستمی؛

رئیس محترم نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

برای دانشجویان معتکف در روز رونمایی از کتاب کار اعتکاف دانشجویی ۱۴۰۲/۱۰/۰۳

س
با کمال
آمین اعتکاف دانشجویی
مبارک باد ان شاء الله همه
چو آنان عزیزان و این مسکین
از اندام عبادت ذر قیمت بهره ببریم
و ان شاء الله
مسیر

یادداشت حجت الاسلام و المسلمین دکتر خسرو پناه؛

دبیر محترم شورای عالی انقلاب فرهنگی

برای دانشجویان معتکف در روز روزه نمایی از کتاب کار اعتکاف دانشجویی ۱۴۰۲/۱۰/۰۳

کتابخانه و نشر

تتظیم و نشر: دبیرخانه ستاد عالی اقامه نماز در دانشگاه‌ها

تهیه و تدوین: سید مهدی حسینی

مسئول اجرایی: علی اکبر میر سلیمی

نوبت چاپ: سوم، پاییز ۱۴۰۴

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر (عج)، خیابان زرتشت غربی، پلاک ۱۰۶،

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

تلفن: ۰۲۱-۸۴۲۲۳۵۶-۴۷

فهرست

مقدمه.....	۱۱
معنای اعتکاف.....	۱۷
اعتکاف در قرآن.....	۱۹
اعتکاف در آینه روایات.....	۲۰
پیشینه اعتکاف.....	۲۲
اعتکاف در ایران.....	۲۷
زمان اعتکاف.....	۲۹
مکان اعتکاف.....	۳۵
توصیه‌های مقام معظم رهبری به معتکفین و مسئولین برگزارکننده.....	۳۹
۱. ارزشمند بودن برگزاری این مراسم.....	۴۱
۲. اعتکاف بعد از انقلاب اسلامی.....	۴۲
۳. ارتباط برادرانه و دوستانه داشتن معتکفین.....	۴۳
۴. کم کردن برنامه های جنبی در ایام اعتکاف برای انس بیشتر جوانان با خداوند.....	۴۳
۵. انس گرفتن جوانان با قرآن، نهج البلاغه و صحیفه سجادهیه.....	۴۴

۶. قدر حال خوب بعد اعتکاف را بدانید ۴۴
۷. تمرین مراقبت از خود بکنید ۴۴
۸. نماز حضرت جعفر علیه السلام بخوانید ۴۵
- احکام اعتکاف ۴۷
- احکام اعتکاف بر اساس نظر مراجع عظام ۴۹
- * شرایط اعتکاف ۴۹
- * محرمات اعتکاف ۵۰
- * مبطلات اعتکاف ۵۰
- * اقسام اعتکاف ۵۱
- * زمان اعتکاف ۵۲
- * نیت روزه قضا و روزه نذری در اعتکاف ۵۲
- * نمازهای ایام اعتکاف ۵۲
- * اجازه پدر ۵۳
- * اجازه شوهر ۵۳
- * مکان اعتکاف ۵۵
- * مسجد دانشگاه ۵۶
- * درس و اعتکاف ۵۷
- * قطع اعتکاف ۵۸
- * خروج از مسجد ۵۹
- * اعتکاف و کلاس درس ۵۹

نیابت در اعتکاف.....	۶۰
اعتکاف و غسل.....	۶۰
قضای اعتکاف.....	۶۱
راهکارهای برگزاری اعتکاف.....	۶۵
راهکارهای اصلی.....	۶۵
۱. مسئول برگزاری مراسم.....	۶۶
۲. مدیر داخلی.....	۶۷
۳. دبیرخانه.....	۷۰
۴. معاونت اجرایی.....	۷۱
وظایف امور پزشکی و بهداشت.....	۷۳
تذکرات بهداشتی و پزشکی برای عموم معتکفین.....	۷۴
چارت و برنامه‌ریزی اعتکاف.....	۷۷
اقدامات پیشنهادی به مسئولین.....	۷۹
۱) تبلیغات و تشویق دانشجویان برای شرکت در اعتکاف.....	۸۱
۱. شروع تبلیغ و ترغیب قشر معتکف مورد نظر برای حضور در اعتکاف.....	۸۱
۲. تبیین آسانی شرایط و احکام اعتکاف.....	۸۱
۳. سازمان دهی خادمین اعتکاف.....	۸۲
۲) فراهم کردن امکانات و فضای مناسب.....	۸۳
۳) اطلاع رسانی سهمیه بندی و ثبت نام.....	۸۴
۱. تعیین جنسیت شرکت کنندگان.....	۸۴

۲. چاپ و توزیع و نصب اقلام تبلیغاتی ۸۴
۳. اعلام شفاف امکانات و تدابیر لازم برای سرویس دهی به افراد خاص مانند معلولین ۸۴
۴. تهیه فرم ثبت نام ۸۴
۵. انجام ثبت نام ۸۵
۶. تنظیم دو فهرست معتکفین ۸۵
۷. تعیین و اعلام زمان نهایی مراجعه معتکفین و اعطا کارت ۸۵
- ۴) استقبال معنوی از اعتکاف ۸۵
- ۵) استقبال از معتکفین ۸۶
- ۶) ملاحظات و مراقبت ها ۸۷
- ۷) اختتامیه اعتکاف ۸۷
- مجموعه تذکرات معتکفین ۹۱
- تذکرات عمومی برای معتکفین ۹۱
- تذکرات ویژه خواهران ۹۳
- تذکرات ویژه خانواده معتکفین ۹۳
- پیشنهادها و ایده‌های تک خطی دانشجویان شرکت‌کننده در فراخوان ایده اعتکاف دانشجویی ۹۷
- پیشنهادات ویژه سال ۱۴۰۴ ۱۰۳
- فایل‌های پیوست‌های داندودی ۱۱۰

مقدمه

مقدمه

«در نیمه‌ی ماه رجب، جوانان ما سال‌هایی است که این سنت حسنه را در کشور رایج کرده‌اند؛ سنت اعتکاف را، رفتن در مساجد را، روزه گرفتن را. واقعاً چقدر منظره‌ی زیبا و معطّری است که جمع کثیری از جوانهای ما برخلاف سیره‌ی متعارف جوانهای دنیا که غرق در شهوات و تمایلات نفسانی هستند، روزها و شب‌هایی را روزه بگیرند؛ بروند در یک مسجدی بنشینند، اعتکاف کنند؛ شب و روزشان را ذکر و فکر و شنیدن معارف الهی و شنیدن احکام و مذاکره‌ی علم حقیقی - که علم توحید است - قرار دهند؛ این خیلی چیز مهمی است. اینها از برکت انقلاب است. قبل از انقلاب، ما در این ایام نیمه‌ی ماه رجب ندیده بودیم یا خیلی بندرت می‌دیدیم که کسانی بروند اعتکاف کنند. غالباً همه‌ی ماها، همه‌ی مردم غافل بودیم از این روزنه‌ی رحمت الهی. بنده در مشهد که اصلاً ندیده بودم؛ در قم هم یک تعداد معدودی، یک چند نفر طلبه در مسجد امام می‌رفتند و ایام نیمه‌ی ماه رجب اعتکاف میکردند. امروز شما نگاه کنید؛ نه فقط مساجد جامع، نه فقط مساجد بزرگ، نه فقط در یک شهر و دوشهر، بلکه در همه‌ی کشور، در همه‌ی شهرها، در همه‌ی مساجد، جوانهای ما، مردان ما، زنان ما، دختران ما، پسران ما می‌روند صف میکشند، اسم می‌نویسند، برای اینکه به آنها فرصت داده شود که در این مسجد، در آن مسجد، سه روز روزه بگیرند و اعتکاف کنند؛ این خیلی برای یک ملت حائز ارزش است، این خیلی مهم است. اینها هست. این ماه رجب است؛ از این فرصتها استفاده کنید.» ۱۳۹۲/۰۲/۲۵

هر سال قافله‌ی ای در شهر و دیار ما راه می‌افتد و عده‌ای را با خود همسفر می‌کند تا به درگاه حضرت ذوالجلال رسانند؛ پیوندها را برقرار و رابطه‌ها را نزدیک تر کند و سیلی از نور و رحمت را به جامعه سرازیر نماید. این قافله، قافله اهل اعتکاف است.

ماه رجب هنگامه تحول است، عاکفان کوی دوست، با حضور در صحن و سرای دوست، پله های سلوک را پیموده و پله پله به خدا نزدیکتر می شوند. معتکف روزه اش، نمازش، حضورش در مسجد و دیگر اعمالش مایه تقرب است. در خانه دوست، سفره ایی از مغفرت و بخشایش گسترده شده و عاکف با صیقل روح و روان، زنگار گناه از دل می زداید و مهبای ضیافت بزرگ در ماه وصال می گردد. ماهی که عشاق از سفره پرفیض الهی، لقمه های راز بر می چینند و عطر قرآن از ژرفای دل باریافتگان، مشام جان را می نوازد.

اعتکاف پرورش جسم و جان است، انسان آمیزه ای است از این دو و نیازمند پرورش در ابعاد وجودی خود؛ انسان به دنبال سعادت و کمال است، روح انسان نیازمند نیایش است، مناجاتی شیرین و زیبا، هم کلامی موجودی ضعیف با منشأ قدرتها. از آغاز خلقت تا صحنه رستاخیز، راز و نیاز زیباترین هنر آدمی است.

در فضیلت این فریضه بس که معادل طواف کعبه و همتای رکوع و سجود است. خدای مَنّان می فرماید: "...وَعَهْدُنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهْرًا بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ؛ (آیه ۱۲۵، سوره بقره) و ما به ابراهیم و اسماعیل فرمان دادیم که خانه مرا برای طواف کنندگان و معتکفان و رکوع کنندگان و سجده کنندگان از هرگونه آلودگی تطهیر کنند." تردیدی نیست که برگزاری با شکوه مراسم معنوی اعتکاف دانشجویی، مستلزم عزمی جدی و اهتمامی هدفمند و برنامه محور از سوی همه همکاران محترم ستادی و دانشگاهی می باشد.

از این رو کتاب کار اعتکاف دانشجویی تلاش می کند الگوی تصمیم گیری و طراحی برنامه ها مبتنی بر آموزه های دینی و خلاقیت و نوآوری و همچنین نظم و اتقان را در اختیار همکاران گرانقدر در دفاتر نهاد و خادمان و فعالان عرصه اعتکاف قرار دهد.

امید است با اهتمام و به کارگیری تجارب و ایده های ارائه شده، زمینه برگزاری هر چه باشکوه تر و اثرگذارتر این آئین تمدن ساز فراهم گردد.

معنای اعتکاف

معنای اعتکاف

در فقه به توقّف سه روز یا بیشتر در مسجد به قصد قربت و با اعمال و شرایط خاصی، اعتکاف، و به شخص به جا آورنده آن مُعْتَكِف گفته می‌شود.^۱ اعتکاف از ماده «عکف» و در لغت به معنای روی آوردن به چیزی و بزرگداشت آن است.^۲ همچنین، در قرآن «عاکف» به معنای ساکن و مقیم، و «معکوف» در معنای ممنوع و بازداشته شده به کار رفته است.

اعتکاف در قرآن

در قرآن کریم آیات متعددی وجود دارند که اصطلاح اعتکاف در آن ها بکار برده نشده است؛ اما بر حقیقت اعتکاف که خلوت نشینی و دوری موقت از مردم و اشتغالات است، تأکید دارد؛ مانند داستان اصحاب کهف و خلوت نشینی حضرت ابراهیم و حضرت مریم و... در تمام این آیات بشارت داده شده است که این اعتزال و خلوت نشینی، برای ایشان برکات و اثرات فراوانی داشته است.

علامه طباطبائی ذیل آیه «فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَاباً...» (مریم، ۱۷) می نویسد:

کلمه حجاب به معنای هر چیزی است که چیزی را از غیر بپوشاند. از این کلمه بر می آید که گویی حضرت مریم، خود را از اهل خویش پوشانیده بود و در مسجد به اعتکاف می پرداخت.^۳

همچنین قرآن کریم مقام معتکفان و مقیمان درگاه الاهی را آن چنان بالا می برد که می فرماید:

۱. موسسه دائرة المعارف الفقه الاسلامی، فرهنگ فقه فارسی، ۱۳۸۲ش، ج ۱، ص ۵۹۸.

۲. راغب، مفردات، ۱۳۹۲ق، ص ۳۵۵

۳. المیزان، ج ۱۴، ص ۴۵

وَعَهْدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهْرًا بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ؛ (آیه ۱۲۵، سوره بقره)
و به ابراهیم و اسماعیل فرمان دادیم که: «خانه مرا برای طواف کنندگان و معتکفان و رکوع و سجودکنندگان پاکیزه کنید.

خداوند به بندگان برگزیده خود، یعنی حضرت ابراهیم و اسماعیل دستور می دهد خانه مرا، برای معتکفان پاکیزه کنید و این فرمان از لطف و عنایت ویژه الهی به معتکفان حکایت می کند؛ چرا که خداوند، بندگان برگزیده خود را مأمور این کار می کند و تعبیر لطیف و مهربانانه ای را بکار می برد و می فرماید: «خانه من را برای معتکفان پاک کنید.»

خداوند مانند کسی که مهمانی ویژه ای ترتیب داده و به مهمان خود علاقه خاصی دارد و از آمدن او خوشحال است، تکلم فرموده است.

اعتکاف در آینه روایات

❖ امام صادق علیه السلام درباره سیره جد مطهرش می فرماید:

رسول خدا صلی الله علیه و آله ، ده روز آخر ماه مبارک رمضان، در مسجد معتکف می شد و مؤمنان برای آن حضرت خیمه ای بر پا می کردند. پیامبر اکرم در این ده روز، بستر خویش را جمع کرده و به اعتکاف مشغول می شد. از آنجا که جنگ بدر در ماه مبارک رمضان اتفاق افتاد و پیامبر گرامی اسلام، موفق به اعتکاف در آن سال نشد، در سال بعد به جای ده روز، بیست روز معتکف شده و اعتکاف سال قبل را که از دست داده بود، قضا کرد.^۱

۱. کافی، ج ۴، ص ۱۷۵

❖ امام رضا (علیه السلام) فرمودند:

اعتكافُ ليلةٍ في شهرِ رمضانَ يعدلُ حَجَّهَ وَ اعتكافُ ليلةٍ في مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) وَ عِنْدَ قَبْرِه
يَعْدِلُ حَجَّهَهُ وَ عُمْرَةً؛

یک شب اعتکاف در ماه رمضان معادل یک حج است و یک شب اعتکاف در مسجد رسول خدا (صلی الله علیه و
آله) و در نزد قبر آن حضرت معادل یک حج و عمره است.^۱

❖ امام علی علیه السّلام فرمودند:

يَلْزَمُ الْمُعْتَكِفُ الْمَسْجِدَ وَ يَلْزَمُ ذِكْرَ اللَّهِ وَ التِّلَاوَةَ وَ الصَّلَاةَ؛

واجب است معتکف در مسجد بماند و شایسته است که به ذکر خدا و تلاوت قرآن و نماز مشغول گردد.^۲

❖ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

الْمُعْتَكِفُ يَعْكَفُ الذُّنُوبَ وَيُجْرِي لَهُ مِنَ الْأَجْرِ كَأَجْرِ عَامِلِ الْحَسَنَاتِ كُلِّهَا؛

معتکف از انجام گناهان باز می ایستد و بدین وسیله اجر می مانند کسی که همه نیکی ها را انجام می دهد، خواهد
داشت.^۳

۱. بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۱۵۱

۲. مستدرک الوسائل/ ج ۷/ ص ۵۶۴

۳. کنز العمال/ ج ۸/ ص ۵۳۱

❖ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

مَنْ اعْتَكَفَ يَوْمًا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ ثَلَاثَةَ خَنَادِقَ؛

کسی که روزی را برای جلب رضایت خداوند متعال معتکف شود، ذات حق بین او و آتش جهنم سه خندق ایجاد می کند.^۱

❖ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

مَنْ اعْتَكَفَ إِيْمَانًا وَ احْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ ؛

همه گناهان گذشته کسی که از روی ایمان و برای رسیدن به ثواب الهی معتکف شود، آمرزیده می شود.^۲

پیشینه اعتکاف

پیامبر (ص) فرمود: ”هنگامی که حضرت آدم، خدا را نافرمانی کرد، او را از عرش خود دور ساخت. او گریست و جبرئیل آدم را به زمین آورد، درحالی که سیاه شده بود. ندایی از آسمان شنید که روزه بگیر. آدم در آن روز که سیزدهم ماه بود روزه گرفت و بدن او سفید شد. به این جهت، این سه روز از هر ماه را ایّام البیض می نامند. سپس منادی ندا داد: ای آدم! این سه روز را برای تو و فرزندان قرار دادیم. هر کس این سه روز در هر ماه را روزه بگیرد، مانند این است که تمام عمرش را روزه گرفته است“^۳

۱. کنز العمال/ ج ۸/ ص ۵۳۲

۲. کنز العمال، ج ۲۴۰۰۷

۳. بحار الانوار، علامه مجلسی، ج ۹۴، ص ۹۷

مرحوم صدوق (ره) می‌گوید: «علت این‌که این سه روز از هر ماه را ایّام البیض می‌نامند، این است که شب‌های این ایام روشن است».^۱

امام صادق علیه‌السلام فرمود: ماه رجب فرا رسیده است. ماهی مبارک و محترم است و دعا در آن مستجاب است. روز ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ که ایّام البیض است، روزه بگیر و در روز پانزدهم غسل کن و... (اعمال مفصّلی به نام اعمال ام داوود، در مفاتیح الجنان در اعمال ماه رجب ذکر شده است.)

ام داوود می‌گوید: آن اعمال را انجام دادم و داوود از زندان آزاد شد و خدمت امام صادق رسید.^۲ روزه گرفتن و اعتکاف در ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ هر ماه، از فضیلت خاصی برخوردار است و در ماه رجب شاید فضیلت بیشتری داشته باشد. و اگر چه سیزدهم رجب (ابتدای ایّام البیض) مصادف با ولادت حضرت علی علیه‌السلام است؛ ولی ایّام البیض و آداب مربوط به آن، مرتبط با ولادت ایشان نیست.»

اعتکاف در قبل از اسلام در بین ادیان الهی وجود داشته و اسلام نیز حکم آنرا تنفیذ کرده است. با نگاهی به آیات قرآن کریم که ارزشمندترین و متقن‌ترین صُحُف تاریخ بشریت می‌باشد در می‌یابیم که اعتکاف در بین پیامبران و ادیان الهی جایگاه ویژه‌ای داشته است. در مجموع چند بار ماده عکف در قرآن مجید آمده است که نشان از اهمیت این سنت حسنه دار؛ مانند: سوره‌های اعراف آیه ۱۳۸، طه آیه‌های ۹۱ و ۹۷، انبیاء آیه ۵۲، شعرا آیه ۷۱، حج آیه ۲۵، بقره آیه‌های ۱۸۷ و ۱۲۵. حضرت باری تعالی در قرآن کریم خطاب به حضرت ابراهیم و اسماعیل فرمان می‌دهد که: «و (به خاطر بیاورید) هنگامی که خانه کعبه را محل بازگشت و مرکز امن و امان برای مردم قرار دادیم و (برای تجدید خاطره،) از مقام ابراهیم، عبادتگاهی برای خود انتخاب کنید و ما به ابراهیم و اسماعیل امر کردیم که: خانه مرا برای

۱. همان، به نقل از علل الشرایع، ج ۲، ص ۶۷

۲. بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۹۴، ص ۴۳

طواف کنندگان و معتکفان و رکوع کنندگان و سجده کنندگان، پاک و پاکیزه کنید.»

رهبانیت به معنی خلوت نشینی، گوشه‌گیری و پرهیز از دنیا و پرداختن به عبادت و امور اخروی، همچون خدمت به مریضان صعب‌العلاج و امثال آن می‌باشد. یکی از رایج‌ترین آداب و مناسک آیین مسیحیت به شمار می‌رود. قرآن کریم نیز به این مطلب اشاره فرموده و اجمالاً این کار مسیحیان را تأیید می‌فرماید: «و در دل کسانی که از او عیسی بن مریم (ع) پیروی کردند نرمی و مهربانی و رهبانیتی که خود بدعت گذاشتند قرار دادیم ما آنرا بر آنها واجب نمودیم ولی خودشان برای بدست آوردن رضای خدا آن را قرار دادند ولی آن چنان که باید آن را رعایت نمودند و از آنها بسیاری به راه فسق و تبهکاری شتافتند»^۱.

پس همانگونه که از این آیه کریمه استفاده می‌شود مسأله رهبانیت از تعالیم حضرت مسیح (ع) نبوده (اگر چه زمینه پرهیز از دنیا و زهد گرایی در آیین آن حضرت وجود داشته است) ولی گروهی از مسیحیان به خاطر رضای خدا ترک دنیا کرده به آن روی آوردند قرآن نیز چنین کاری را رد نمی‌کند. ولی می‌فرماید: «متأسفانه همان سنتی را که خودشان ایجاد نموده بودند پاس نداشتند.»

«در ذکر قصه حضرت موسی نیز به مواعد ۴۰ روزه ای بر می‌خوریم که حکایت از نوعی اعتکاف در وعده گاه کوه طور از حضرت موسی در محضر حضرت حق انجام می‌شود و باز می‌تواند به عنوان مویدی بر اعتکاف اسلامی مرسوم ما باشد». شیخ بهایی در اشعار خویش به همین نکته اشاره ای دارد :

رفتیم به درصومعه عابد و زاهد	دیدم همه را پیش رخت راکع و ساجد
در میکده رهبانم و درصومعه عابد	که معتکف دیرم و گه ساکن مسجد ^۲

۱. سوره حدید، آیه ۲۷

۲. کلیات شیخ بهایی، انتشارات کتابفرشی محمودی، ص ۷۶

«آنچه که از مطالعه تاریخ به دست می آید این است که انبیاء و اولیاء در طول تاریخ همیشه بر حضور در اعتکاف پیش قدم بوده اند که برای نمونه به بعضی از آنان اشاره می شود:

❖ حضرت سلیمان :

مرحوم علامه مجلسی به نقل از مرحوم طبرسی آورده است که: «ان سلیمان کان یعتکف فی مسجد بیت المقدس السنه و السنتين و الشهر و الشهرین و اقل و اکثر یدخل فیه طعامه و شرابه و یتعبد فیه.»^۱ : براستی سلیمان همیشه در مسجد بیت المقدس به مدت یک سال یا دو سال و یا یک ماه و دو ماه، اعتکاف می کرد و غذا و آب خود را به آنجا می برد و در آنجا به عبادت می پرداخت در ادامه این روایات آمده است که حتی مرگ سلیمان (ع) در همان جا و در حال اعتکاف اتفاق افتاد.

❖ حضرت مریم (ع)

«آن گاه که فرشته الهی به ملاقات حضرت مریم آمد او از مردم فاصله گرفت و در خلوت به سر برد تا به مکانی خالی و فارغ از هر گونه دغدغه به راز و نیاز با خدای خود پردازد و چیزی او را از یاد محبوب غافل نکند. به همین جهت، طرف شرق بیت المقدس را که شاید محلی آرامتر و یا از نظر تابش آفتاب پاکتر و مناسب تر بود برگزید.»
«مرحوم علامه طباطبایی (ره) می فرمایند: «هدف حضرت مریم (ص) از دوری نمودن از مردم، روی آوردن به سنت اعتکاف بوده است.»^۲

۱. بحارالانوار، ج ۱۴، ص ۱۴۱

۲. طباطبایی محمد حسین، تفسیر المیزان، ج ۱۴، ص ۳۴

❖ پیامبر اکرم (ص)

«در دوران جاهلیت و پیش از بعثت حضرت رسول اکرم (ص) گروهی از مردم حجاز از جمله پیامبر اکرم (ص) و اجداد بزرگوارشان به دین حنیف ملتزم بودند. آنها نیز گاهی در کوه ها و غارها به تحنّث^۱ و عبادت خداوند یکتا میپرداختند و اعتکاف به عنوان یک عمل عبادی، رایج بود. و حضرت محمد (ص) که هنوز مبعوث به رسالت نشده بودند هر سال چند ماه را در غار حرا اعتکاف می کردند. ولی اعتکاف در اسلام با احکام و شرایط جدید، توسط شخص پیامبر اکرم (ص) عملاً ترویج شد، لذا حضرت در دهه آخر ماه رمضان همیشه معتکف بود.»

همچنین جایگاه و اهمیت اعتکاف در نزد پیامبر گرامی اسلام (ص) را باید در برخورد ایشان با این سنت اسلامی دریافت. در روایات معتبر آمده است که بعد از جنگ بدر که در ماه مبارک رمضان واقع شده بود و پیامبر اکرم (ص) در آن سال اعتکاف نکردند و در دهه آخر ماه رمضان سال بعد، معتکف شدند یک دهه برای همان سال و یک دهه هم برای قضای سال قبل این عمل عبادی را انجام دادند.

«در صحیح بخاری و سنن ابن ماجه روایت شده است که عمر به حضرت رسول (ص) گفت: در دوران جاهلیت نذر کرده بودم شبی را در مسجد الحرام اعتکاف کنم، حضرت رسول به او فرمود تا به نذر خود وفا کند.»^۲

از اینکه پیامبر اکرم (ص) پیش از هجرت در مسجد الحرام اعتکاف کرده باشد، اطلاعی در دست نیست، ولی پس از هجرت به مدینه، بنا به روایت امام صادق (ع) اولین بار در دهه اول ماه رمضان، سال بعد در دهه دوم و سال بعد در دهه سوم همان ماه در مسجد معتکف گردید.

حضرت علی (ع) در خصوص اعتکاف پیامبرگرامی اسلام (ص) می فرماید: «فلم یزل یعتکف فی العشر الاواخر

۱. سنتی در میان برخی مردم حجاز پیش از اسلام که هر سال روزهایی را به گوشه گیری از جامعه و مراقبه نفس می پرداختند؛ از جمله کسانی که به این عمل اهتمام داشتند عبدالمطلب و پیامبر گرامی اسلام (ص) بوده اند.

۲. دایرة المعارف اسلامی، ج ۶، ص ۳۵۵

من رمضان حتی توفاه الله؛ پس پیامبر اکرم (ص) همیشه در دهه آخر ماه رمضان در حال اعتکاف بود تا آن وقت که خداوند جان او را گرفت»^۱.

اعتکاف در ایران

سنت اعتکاف در طول تاریخ کم و بیش در ایران اسلامی، برپا می شده ولی از پیشینه آن در ایران، قبل از دوران صفویه، چیز زیادی در دست نیست. آنچه به صورت مستند وجود دارد برپایی این سنت الهی در دوران صفویه می باشد که به همت بلند شیخ لطف الله میسی و شیخ بهائی، در دو پایتخت صفویه، یعنی قزوین و اصفهان صورت گرفته است. شیخ لطف الله، هم عصر عالم بزرگ شیعی، شیخ بهائی است. او بسیار مرد توجه و عنایت شیخ بهائی بوده تا آنجا که شیخ، مردم را در پاره ای از مسائل شرعی به شیخ لطف الله ارجاع می داد. شاه عباس اول، مسجد شیخ لطف الله را در اصفهان به نام این عالم بزرگ و برای اقامه نماز توسط ایشان ساخت. شیخ لطف الله تا پایان عمر در کنار همان مسجد ساکن بود و در آن مسجد نماز جمعه را اقامه نمود. این عالم سخت کوش به برپایی سنت اعتکاف، اهتمامی ویژه داشت. چنان که بر اثر تلاشهای خستگی ناپذیر او اعتکاف سنتی رایج و زنده باشد. کتاب الرسالة الاعتکافیه از آثار اوست.

۲۷

شیخ بهائی اهتمام ویژه ای به امر اعتکاف، در ایران داشت. او در کنار شیخ لطف الله به ترویج این سنت همت گمارد. شیخ لطف الله، درباره شیخ بهائی می گوید:

شیخ بهائی نیز در برپایی مراسم اعتکاف، نقش داشته است. شیخ لطف الله در پاسخ به شبهه ای که پیرامون خیمه زدن در مسجد برای اعتکاف، مطرح شده به روش شیخ بهائی، که برجسته ترین عالم آن زمان بوده استناد کرده و

۱. بحار الانوار، ج ۹۴، ص ۷سی

می گوید: "شیخ اجل اعظم اکرم، خاتمة المجتهدین، شیخ بهاء الملة و الدین، در اصفهان و غیر اصفهان این کار را انجام داده است." شیخ بهائی خود از عالمان عامل و دلداده معنویت و معرفت بود و با شور و عشق به این سنت روی آورد و از خلوت اعتکاف بهره ها جست. شعر معروف "که معتکف دیرم و که ساکن مسجد" هم از اوست .

پس از آمدن آیت الله عبد الکریم حائری یزدی به شهر مقدس قم و تأسیس حوزه علمیه قم در جوار حرم مطهر حضرت معصومه علیه السلام ، سنت الهی اعتکاف، رنگ و بوی دیگری به خود گرفت. این سنت الهی که در طی چند قرن، بعد از دوران شیخ لطف الله و شیخ بهائی، نوساناتی به خود گرفته بود، تولدی جدید یافت، اما حکومت خشن رضاخانی را نیز در برابر خود داشت. پس مردانی استوار و پا برجا چون کوه می طلبید تا با این خشونتها، صحنه را ترک نکرده و کمر همت، در احیای سنت محمدی صلی الله علیه و آله وسلم ببندند.

عالم ربانی میرزا مهدی بروجردی در سده اخیر پایه گذار این سنت حسنه در شهر قم بود. رفته رفته این سنت محمدی صلی الله علیه و آله وسلم به دیگر شهرهای ایران سرایت کرد. او از ملازمان و کارپردازان و مشاوران آیت الله شیخ عبد الکریم حائری یزدی بود. وی به علت ایجاد جو خفقان رضاخانی به تنهایی در مسجد امام حسن عسکری علیه السلام معتکف می شد و هیچ کس همراه او نبود. بعدها یکی دیگر از علما به او ملحق شد و پس از چندی، پای دیگران نیز به این سنت کشیده شد. به حدی که آیت الله بروجردی در سدهای حوزه علمیه را جهت شرکت طلاب در مراسم اعتکاف، تعطیل کردند.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی برپایی مناسک الهی و سنن محمدی با شور و هیجان بیشتری پیگیری شد. نمازهای جماعت، محافل قرآنی، نماز جمعه و اعتکاف از این نمونه هاست. در بسیاری از شهرهای ایران در روزهای سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه پرفیض رجب، مراسم اعتکاف در مساجد جامع شهرها برپا می شود. در این سه روز خیل عظیم انسانها دست از فعالیتهای روزمره شسته و خانه خدا را، منزلگاه خود قرار می دهند تا شاید از این رهگذر، به قرب الهی نایل آیند.

زمان اعتکاف

زمان اعتکاف

اعتکاف از نظر زمان، محدود به وقت خاصی نیست؛ تنها از آن رو که لازمه اعتکاف، روزه گرفتن است، باید در زمانی اعتکاف شود که شرعاً بتوان روزه گرفت؛ پس هرگاه روزه گرفتن صحیح باشد، اعتکاف نیز صحیح است؛ ولی بهترین زمان اعتکاف، دهه آخر ماه مبارک رمضان و ایام البیض ماه رجب است. اعتکاف در دهه آخر ماه رمضان، با آماده سازی انسان برای درک لیلۃ القدر و بهره برداری از فیض این شب گران قدر، بی ارتباط نیست. در کشور ما اکنون اعتکاف در سه روز از ماه رجب، بیش از اعتکاف در دهه پایانی ماه رمضان رواج دارد و این سه روز از چند نظر حائز اهمیت است:

اول: ماه رجب، ماه حرام است و از روایات استفاده می شود که اعتکاف در ماه های حرام، نسبت به دیگر ماه ها از فضیلت بیشتری برخوردار است؛

دوم: روزه در ماه رجب دارای فضیلتی خاص است؛ زیرا ماه رجب، ماه بزرگی است که مردم حتی در جاهلیت نیز حرمت آن را پاس می داشتند. اسلام نیز بر احترام و منزلت آن افزود (صدوق، ۱۳۹۱ش: ۲۴، روایت ۱۲). ظاهراً چنین رفتار و باوری به ماه رجب، از دیگر ادیان الهی در میان مردم به جای مانده بود.

مالک بن انس (پیشوای مذهب مالکی) گفته است: سوگند به خدا، چشمانم تاکنون کسی را که از نظر وارسنگی،

فضیلت، عبادت و پرهیزگاری برتر از امام صادق(ع) باشد، ندیده است. من به حضور ایشان می‌آمدم و به من توجه داشت و احترام می‌نمود. روزی به ایشان عرض کردم: ای فرزند رسول خدا، پاداش کسی که یک روز از ماه رجب را با ایمان و اخلاص روزه بگیرد، چیست؟ امام صادق(ع) فرمودند: پدرم از پدرش و او از جدش و او از رسول خدا(ص) برایم روایت کرد که هر کس یک روز از ماه رجب را از سر ایمان و اخلاص روزه بگیرد، گناهایش آمرزیده می‌شود (صدوق، ۱۳۹۱ ش: ۳۸، روایت ۱۶).

بر پایه حدیثی دیگر از پیامبر(ص) هر کس سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد، خداوند میان او و آتش جهنم به اندازه هفتاد سال راه فاصله می‌اندازد. پروردگار مهربان به کسی که سه روز از ماه رجب را روزه گرفته، خطاب می‌کند که حق تو بر من واجب شد و دوستی و ولایتم، برایت حتمی شد. ای فرشتگان، در حضور شما شهادت می‌دهم که گناهان بنده‌ام را آمرزیده‌ام (صدوق، ۱۳۹۱ ش: ۲۵، بخشی از روایت ۱۲).

علاوه بر روایاتی که به طور عام، فضیلت روزه ماه رجب تاکید می‌کنند، بر روزه گرفتن در روزهای ۱۳، ۱۴ و ۱۵ و انجام عمل «ام‌داود» نیز تاکید شده است.

مکان اعتکاف

مکان اعتکاف

اعتکاف از نظر مکان، محدودیت دارد. نظر معروف آن است که اعتکاف تنها در یکی از مساجد چهارگانه (مسجدالحرام، مسجدالنبی، مسجد کوفه و مسجد بصره) جایز است. امام رضا(ع) فرموده‌اند: «اعتکاف لیلة فی مسجد الرسول و عند قبره يعدل حجة و عمرة (مجلسی، ۱۴۰۴، ۹۸: ۱۵۱)؛ یک شب اعتکاف در مسجد پیامبر و نزد قبر او، معادل یک حج و یک عمره است.

گروهی از فقها اعتکاف در مسجد جامع هر شهر و منطقه را نیز روا دانسته‌اند (یزدی، ۱۴۱۴: ۳۹۹)؛ البته درباره مسجد جامع نیز برخی بر آنند که باید به قصد رجا و به امید اینکه مطلوب درگاه الهی باشد، اعتکاف نمود (خمینی، بی تا، ۱: ۳۰۵). اعتکاف در سایر مساجد مانند مسجد محله و بازار، تنها به نظر شمار اندکی از فقیهان شیعه جایز است (نجفی، ۱۴۰۴، ۱۷: ۱۷۰). مقصود از مسجد جامع هر شهر و منطقه، مسجدی است که معمولاً مردم بیشتری در آنجا گرد می‌آیند (نجفی، ۱۴۰۴، ۱۷: ۱۷۱)؛ به عبارت دیگر، مسجدی که اغلب اوقات، بیشتر از سایر مساجد جمعیت داشته باشد (گلپایگانی، ۱۴۰۹، ۱: ۱۵۴).

شیخ لطف‌الله میسی اصفهانی در کتاب «رسالة اعتکافیه» به نقل احادیثی در باب اعتکاف پرداخته شواهدی را در جواز اقامه اعتکاف در مسجد جامع، نصب قبه و نیز احیای دهه آخر ماه رمضان ذکر می‌کند.

روشن است که در محل اعتکاف، اختلاف نظری در میان فقهای شیعه وجود دارد. این اختلاف ناشی از این روایت است که اعتکاف در مسجدی جایز است که امام عدل، جماعتی در آن برگزار کرده باشد. برخی از فقها، صرفاً همین چند مسجد (کوفه، بصره، مدینه و مکه) و برخی، مساجد دیگری را نیز برای اعتکاف مجاز شمرده‌اند. از این دسته دوم، گروهی تنها مساجد جامع را معین کرده و برخی، همه مساجد جماعات را. شیخ لطف‌الله بر این باور بوده که در تمامی مساجد جامع و حتی جماعات، اعتکاف جایز است؛ ولی درباره روایتی که «امام عدل» را مطرح کرده، می‌گوید مقصود از امام عدل، اعم از امام معصوم و غیر معصوم است. شیخ تأکید دارد که اصولاً سؤال، درباره مساجد بغداد بوده و روشن است که وجه «عدل» نمی‌توانسته ارتباطی با امام معصوم برای اقامه نماز در آن مساجد داشته باشد. وی با اشاره به آراء برخی از فقهای متقدم در اینکه تنها در مساجد اربعه اعتکاف رواست، اسامی جمعی از علمای عصر خود را که اغلب، علمای جبل عامل هستند، ذکر کرده و رأی آنان را چنین دانسته که در هر مسجد جامعی اعتکاف جایز است. از جمله آنان مرحوم شیخ بهایی است که در هنگام تألیف این رساله، در قید حیات بوده است و نیز شیخ علی بن عبدالعالی میسی، جد نویسنده و نیز شهید ثانی و بسیاری دیگر از فقها را می‌توان نام برد (نوبهار، ۱۳۷۴ ش: ۳۸ و ۷۸ تا ۸۸).

در اینجا ممکن است این پرسش مطرح شود که با توجه به آثار سازنده اعتکاف، آیا بهتر نیست اعتکاف در هر مسجدی را جایز بدانیم تا همگان به آسانی بتوانند از این عبادت بهره‌مند شوند. در پاسخ باید گفت: عبادت‌های دینی کاملاً توقیفی هستند؛ بدین معنا که شرایط و احکام آن را باید از متون اسلامی و دستورهای شرعی اخذ کرد. هرگاه از ادله معتبر استفاده شود که محل اعتکاف، مسجد جامع است، نمی‌توان از روی ذوق و سلیقه شخصی، در شرط عبادت تصرف نمود و دامنه آن را توسعه داد. اساساً برخی عبادت‌ها، از نظر مکان، دارای محدودیت خاصی هستند؛ مثلاً مراسم و اعمال حج باید در مکان‌های معینی انجام شود؛ از این رو، انجام دادن اعمال حج در غیر از

محل‌های مقرر بی‌معناست.

درباره اعتکاف نیز هرگاه با ادله معتبر ثابت شود که جایگاه آن مسجد جامع است، می‌فهمیم که شارع مقدس این عبادت را تنها در این ظرف مکانی معین از ما خواسته است. البته در تشریع این حکم، حتما مصالحی مدنظر بوده است که شاید عقل ما نتواند به طور یقین بدان دست یابد. شاید اسلام با منحصرنمودن اعتکاف در مسجد جامع، بخواهد نوعی کنترل بر کمیت و کیفیت آن وجود داشته باشد و در کنار این عبادت، ارزش‌های دیگری مانند وحدت و همراهی و هم‌دلی نیز مطرح شود (مجلسی، ۱۴۰۴، ۳۳: ۵۴۲).

انسان معتکفی که به آداب اعتکاف پایبند است، در نماز خواندن، دعا کردن، تفکر کردن، شب‌زنده‌داری، گریستن و... به گنجینه‌هایی از رحمت خاص خدا دست می‌یابد که گران‌بهاترین سرمایه زندگانی و بهترین زاد و توشه آخرت او خواهد بود.

همچنین گاهی خداوند برای تأدیب انسان‌ها یا عقوبت کردن آنان در قبال ستم‌کاری‌ها و معاصی روزافزونشان، اراده نزول عذاب می‌کند و بلایی چون خشک‌سالی، یا زلزله و بیماری عمومی را تقدیر می‌نماید؛ ولی عمل صالح گروهی از آنان، باعث دفع بلا گشته و به‌گونه‌ای که خود نیز متوجه نیستند، از تحقق عذاب و عقاب الهی جلوگیری می‌کنند: «... وَمَا كَانَ اللَّهُمَّ عَذِبُهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ» (انفال: ۳۳)؛ و خداوند آنان را عذاب نمی‌کند تا زمانی که استغفار می‌کنند.

اعتکاف خالصانه جمع‌کنندگی از مردم جامعه ما، می‌تواند چنین نقشی را در اجتماع اسلامی داشته باشد؛ یعنی زمانی که قدرناشناسی مردم به نعمت‌های الهی اوج گیرد و غفلت از خدا به شکل‌های گوناگون در بین مردم رواج یابد و پول‌پرستی و شهوت‌رانی، بخش عظیمی از جامعه را از عبادت خدا دور ساخته و به حقوق دیگران بی‌توجه سازد، خطر نزول بلا نزدیک می‌شود اما گریه‌ها، تضرع‌ها و نمازها و روزه‌های معتکفین، رحمت خدا را

برمی انگیزاند و به آبروی آنان، عاصیان نیز در امان می مانند.

❖ پرسش :

با توجه به اینکه اعتکاف باید در مسجد جامع شهر باشد، آیا جایز است در مسجد دانشگاه اعتکاف را به قصد رجا انجام داد؟

پاسخ :

همه مراجع (به جز آیات عظام خامنه ای، مکارم و سیستانی): اعتکاف در مسجد دانشگاه صحیح نیست.

آیت الله خامنه ای: به قصد رجا اشکال ندارد.

آیت الله مکارم: در صورتی که گروه های خارج از دانشگاه هم برای اقامه نماز از جاهای مختلف به دانشگاه می آیند، اعتکاف در آن جایز است.

آیت الله سیستانی: مشروعیت اعتکاف در هیچ مسجدی غیر مسجد جامع، ثابت نیست ولی به جا آوردن آن به احتمال مطلوب بودن اشکال ندارد.

مرحوم امام: اعتکاف باید در مساجد چهارگانه باشد و بنابر احتیاط واجب در مساجد جامع، باید به قصد رجا انجام گیرد و در غیر مساجد جامع صحیح نیست.

تبصره: مساجد اربعه عبارتند از: مسجد الحرام، مسجد النبی، مسجد کوفه و مسجد بصره.

توصیه‌های مقام معظم رهبری
به معکضین و مسئولین برگزارکننده

توصیه‌های مقام معظم رهبری به متکفین و مسئولین برگزارکننده

۱. ارزشمند بودن برگزاری این مراسم

این گرایشی که امروز در محیط جوان کشور به معنویات وجود دارد، خیلی با ارزش است؛ این شبهای احیاء، این مجالس توسل، این اعتکافها، این دعا‌های کمیل، دعای ابوحمزه، این همه جوان، این اشکها، این توجه‌ها، خیلی قیمت دارد؛ اینها را نگه دارید، اینها ارزش دارد. ارزشش هم فقط برای شخص خود شما نیست؛ برای کشور ارزش دارد. ۹۵/۰۴/۱۲

ما یک مجموعه‌ی بزرگ جوان داریم که مؤمنند، متدینند، انقلابی‌اند، اهل توسلند، اهل شور و عشق به معنویتند؛ این چیز کمی نیست؛ این چیز خیلی مهمی است؛ خیلی چیز بزرگی است. عده‌ای اهل قرآنند، عده‌ای اهل اعتکافند، عده‌ای اهل پیاده‌روی اربعینند، عده‌ای اهل ایستادگی در میدانهای انقلاب و در مظاهر انقلابند. این خیلی با عظمت است، خیلی با ارزش است؛ دشمن با همه‌ی اینها مخالف است. ۹۵/۰۲/۰۱

سه روز روزه‌داری، و انقطاع از دنباله‌های متعارف زندگی، و توجه به خدای متعال و به معنویات و به معارف و به توحید؛ اینها خیلی با ارزش است. مراقب باشید این درست انجام بگیرد، درست هدایت بشود؛ گویندگان خوبی باشند، بروند حرف بزنند، معارف دینی را به آنها یاد بدهند. از جنجالهای گوناگونی [هم] که در حاشیه‌سازی‌های معمول جامعه نقش دارند، پرهیز بشود و این سه روز را بگذاریم برای جهات معنوی. ۹۳/۰۲/۱۵

امروز در دانشگاه‌های کشور، هزاران نفر از جوانان دانشجو - دختران و پسران - در مساجد دانشگاه‌ها اعتکاف میکنند، سه روز عبادت میکنند، خلوت میکنند، با خدای خود ارتباط برقرار میکنند؛ مساجد بزرگ و مجامع بزرگ که جای خود دارد. اینها معنویت است. کشور ما اهل معنویت است. ۹۰/۰۳/۱۴

امروز روز سیزدهم رجب است؛ روز شروع اعتکاف است. شما ببینید هزاران نفر جوان ما، امروز رفته‌اند و در مساجد گوناگون نشسته‌اند و مشغول اعتکاف شده‌اند؛ با دهان روزه، با شکم خالی و لبهای تشنه با خدای متعال تضرع میکنند و حرف میزنند. این خیلی ارزش دارد؛ این اعتکاف را ملت ما خیلی قدر بدانند. ۸۷/۰۴/۲۶

۲. اعتکاف بعد از انقلاب اسلامی

در عرصه معنویات، دشمن می‌خواهد که مردم ما - بخصوص جوانانمان - از معنویات دور شوند. اما مجالس و اجتماعات دینی و عبادی و مساجد و نمازهای جماعت، از حضور جوانان سرشار و مشحون است. حتی مثلاً اعتکاف که یک مستحب بسیار مهمی است و مخصوص کسانی بوده است که در گذشته، به امور مستحب توجه زیادی می‌کردند. دیدیم که جوانان - حتی جوانان دانشجو - اعتکاف می‌کنند و تعداد اعتکاف کنندگان زیاد بودند. بنابراین، جوانان ما به معنویات توجه کردند. ۹۳/۰۱/۰۱

قبل از انقلاب، ما در این ایام نیمه‌ی ماه رجب ندیده بودیم یا خیلی بندرت میدیدیم که کسانی بروند اعتکاف کنند... امروز شما نگاه کنید؛ نه فقط مساجد جامع، نه فقط مساجد بزرگ، نه فقط در یک شهر و دو شهر، بلکه در همه‌ی کشور، در همه‌ی شهرها، در همه‌ی مساجد، جوانهای ما، مردان ما، زنان ما، دختران ما، پسران ما میروند صف میکشند، اسم مینویسند، برای اینکه به آنها فرصت داده شود که در این مسجد، در آن مسجد، سه روز روزه بگیرند و اعتکاف کنند. ۹۲/۰۲/۲۵

چقدر منظره‌ی زیبا و معطرّی است که جمع‌کثیری از جوانهای ما برخلاف سیره‌ی متعارف جوانهای دنیا که غرق در شهوات و تمایلات نفسانی هستند، روزها و شبهای را روزه بگیرند؛ بروند در یک مسجدی بنشینند، اعتکاف کنند؛ شب و روزشان را ذکر و فکر و شنیدن معارف الهی و شنیدن احکام و مذاکره‌ی علم حقیقی - که علم توحید است - قرار دهند؛ این خیلی چیز مهمی است. اینها از برکت انقلاب است. ۹۲/۰۲/۲۵

۳. ارتباط برادرانه و دوستانه داشتن معتکفین

اعتکاف جای عبادت است؛ البته عبادت فقط هم نماز خواندن نیست؛ تماس خوب با معتکفین، ارتباط دوستانه و برادرانه، فراگیری از آنها، تعلیم‌دهی به آنها، معاشرت اسلامی را تجربه کردن و آموختن؛ همه‌ی اینها فرصتهایی است که در اعتکاف ممکن است پیش بیاید. ۱۳۹۳/۰۲/۱۵

۴. کم کردن برنامه‌های جنبی در ایام اعتکاف برای انس بیشتر جوانان با خداوند

به مسئولین مربوط - در این امور اعتکافها - یک سفارشی بکنم: اعتکاف بیشتر یک کار فردی است؛ ایجاد یک ارتباط با خداست. جوری نشود که برنامه‌های جمعی این مراکز اعتکاف، حال خلوت و حال ارتباط فردی و قلبی با خدا را در افراد ضعیف بکند یا بگیرد. ۱۳۸۷/۰۴/۲۶

اعتکاف در واقع [یعنی] خود را محبوس کردن در یک مکان محدود و ایجاد محدودیت در خود. عکوف یعنی بسته بودن؛ خود را به یک نقطه‌ای منحصر کردن، برای اینکه خلوتی در دل به وجود بیاید که انسان بتواند فرصت ارتباط صمیمی و خالص با خدای عالم را پیدا کند؛ اعتکاف این است؛ یعنی عبادتی است که جنبه‌ی ریاضت دارد. ۹۳/۰۲/۱۵

۵. انس گرفتن جوانان با قرآن، نهج البلاغه و صحیفه سجادیه

اعتکاف بیشتر یک کار فردی است؛ ایجاد یک ارتباط با خداست. جوری نشود که برنامه‌های جمعی این مراکز اعتکاف، حال خلوت و حال ارتباط فردی و قلبی با خدا را در افراد ضعیف بکند یا بگیرد. مجال بدهند؛ وقت بگذارند؛ بگذارند این جوانها قرآن بخوانند، نهج البلاغه بخوانند، صحیفه‌ی سجادیّه بخوانند. بخصوص من در این ایام اعتکاف، صحیفه‌ی سجادیه را توصیه میکنم. این صحیفه‌ی سجادیه واقعاً کتاب معجزنشانی است. ... از این معارف موجود در دعا‌های حضرت علی بن حسین (سلام الله علیه) در صحیفه‌ی سجادیه، استفاده کنند؛ بخوانند؛ تأمل کنند.

۶. قدر حال خوب بعد اعتکاف را بدانید

این جوانی که بعد از این سه روز از اعتکاف آمد بیرون، پاکیزه میشود، شستشو میشود و بیرون می‌آید؛ معنای او طهارتی پیدا میکند؛ این برایش ذخیره است. ۱۳۹۳/۰۲/۱۵

۷. تمرین مراقبت از خود بکنید

توصیه‌ی من این است که در این سه روزی که شما در مسجد هستید، تمرین مراقبت از خود بکنید. حرف که میزنید، غذا که میخورید، معاشرت که میکنید، کتاب که میخوانید، فکر که میکنید، نقشه که برای آینده میکشید، در همه‌ی این چیزها مراقب باشید رضای الهی و خواست الهی را بر هوای نفسستان مقدم بدارید؛ تسلیم هوای نفس نشوید. تمرین این چیزها در این سه روز میتواند درسی باشد برای خود آن عزیزان و برای ماها که این جا نشسته ایم و با غبطه نگاه میکنیم به حال جوانان

عزیزمان که در حال اعتکاف هستند. با عملِ خودتان به ما هم یاد بدهید. ۱۳۸۴/۰۵/۲۸

۸. نماز حضرت جعفر علیه السلام بخوانید

در ایام اعتکاف اقلّاً یک بار نماز حضرت جعفر علیه السلام را بخوانند اما اگر در هر سه روز اعتکاف این عمل را انجام دهند بهتر است. ۱۴۰۱/۱۱/۱۳

❖ کیفیت نماز جعفر طیار

نماز جعفر طیار دو نماز دو رکعتی است، در هر رکعت حمد و سوره دارد.
بعد از خواندن سوره، ۱۵ مرتبه: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ» خوانده شود،
همین تسبیحات را ۱۰ مرتبه در رکوع و ۱۰ مرتبه بعد از سر برداشتن از رکوع،
و ۱۰ مرتبه در سجده اول و ۱۰ مرتبه بعد از سر برداشتن از آن
و ۱۰ مرتبه در سجده دوم و ۱۰ مرتبه بعد از سر برداشتن از آن گفته شود.
در رکوع و سجده میتوان ذکر مخصوص - سبحان ربی ... - را نگفت، اما احتیاط مستحب آن است که علاوه
بر تسبیحات، ذکر نیز گفته شود.

این نماز سوره مخصوصی ندارد، لکن افضل آن است که در رکعت اول، سوره «زلزال» و در رکعت دوم، سوره
«عادیات» و در رکعت سوم، «نصر» و در رکعت چهارم، سوره «توحید» خوانده شود.

۷. رجب، ماه ماه خودسازی است

رجب، ماه صفا دادن به دل و طراوت بخشیدن به جان است؛ ماه توسل، خشوع، ذکر، توبه، خودسازی و

پرداختن به زنگارهای دل و زدودن سیاهی‌ها و تلخی‌ها از جان است. دعای ماه رجب، اعتکاف ماه رجب، نماز ماه رجب، همه وسیله‌ای است برای این که ما بتوانیم دل و جان خود را صفا و طراوتی ببخشیم؛ سیاهی‌ها، تاریکی‌ها و گرفتاری‌ها را از خود دور کنیم و خودمان را روشن سازیم. این فرصت بزرگی است برای ما؛ به‌خصوص برای کسانی که توفیق پیدا می‌کنند در این ایام اعتکاف کنند. ۱۳۸۴/۵/۲۸

۸. این حرکت در دنیا نظیر ندارد؛ قدر آن را بدانیم.

هیچ وقت در این کشور در طول سال‌های گذشته، از دوران جوانی و نوجوانی ما به یاد نداریم که در ماه رمضان، در مساجد کشور یا در مسجد گوهرشاد مشهد، مردم بیایند اعتکاف بکنند. در ایام البیض سه روز متعارف ماه رجب یا ماه شعبان، ما تعداد معدودی در قم دیده بودیم که اعتکاف می‌کردند؛ آن هم غالباً طلبه‌ها. در غیر آن معمول نبود. امروز در ایام اعتکاف، دانشگاه‌ها و مساجد و سرتاسر کشور و مساجد جامع، مملو از معتکفین است؛ علاوه‌ی بر آن، در دهه‌ی آخر ماه رمضان، جمعیت عظیمی مشغول اعتکاف بودند. چه کسانی؟ پیرمردها؟ پیرزن‌ها؟ نه، همین جوان‌ها، جوان‌ترین‌ها. این دیگر در دنیا نظیر ندارد. این نسل جوان امروز ماست. امروز گرایش به دین و ارزش‌های انقلابی، وجه غالب جامعه است. ۱۳۸۵/۸/۲۱

احکام اعتکاف

احکام اعتکاف بر اساس نظر مراجع عظام

* شرایط اعتکاف

شرایط صحت اعتکاف چیست؟

۱. معتکف عاقل باشد.
۲. با قصد قربت باشد.
۳. اعتکاف حداقل سه روز متوالی باشد.
۴. از مسجد بدون عذر خارج نشود.
۵. در یکی از مساجد چهارگانه و یا مسجد جامع شهر باشد. (مساجد چهار گانه عبارت است از: مسجد الحرام، مسجد نبوی (مدینه)، مسجد کوفه و مسجد بصره)
۶. اگر اعتکاف با حق شوهر منافات داشت، با اجازه او باشد.
۷. اگر اعتکاف باعث اذیت و آزار پدر و مادر شود، با اجازه آن دو باشد.^۱

۱. توضیح المسائل مراجع، احکام اعتکاف

* محرمات اعتکاف

چه چیزهایی در اعتکاف حرام یا مکروه است؟ آیا شانه زدن، استفاده از عطر و نگاه کردن در آینه حرام است؟ پنج چیز بر معتکف حرام است:

اول: تمتّع از همسر، خواه به جماع باشد یا لمس و بوسیدن بنابر احتیاط.

دوم: استمنا، بنابر احتیاط، هر چند از طریق حلال باشد، مانند ملاعبه با همسر.

سوم: بویدن عطریات و بوهای خوش، هر چند با قصد لذت نباشد.

چهارم: خرید و فروش، بلکه مطلق تجارت، در صورتی که ضرورتی در کار نباشد.

پنجم: جدال بر سر مسائل دینی یا دنیوی، به قصد غلبه کردن بر طرف مقابل و اظهار فضیلت.

بنابراین، شانه زدن و نگاه کردن در آینه جایز است، اما استفاده از عطر حرام است.

در مورد چیزهایی که بر معتکف مکروه است، باید به طور کلی بگوییم: پرداختن به امور دنیوی و مطالعات مربوط به آن مکروه است.^۱

* مبطلات اعتکاف

انجام دادن چه کارهایی، اعتکاف را باطل می‌کند؟

آیات عظام امام، خامنه‌ای و فاضل: هر کاری که مبطل روزه است و نیز تماس و آمیزش (هرچند در شب باشد)، اعتکاف را باطل می‌کند و بنابر احتیاط واجب، انجام دادن سایر محرمات اعتکاف نیز مبطل اعتکاف است.^۲

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۲ ص ۸۰۴ ملحقات رساله آیت الله مکارم شیرازی.

۲. امام و فاضل، تعلیقات علی العروة، ج ۲، احکام الاعتکاف م ۳

آیات عظام بهجت و صافی: هر کاری که مبطل روزه است و نیز آمیزش (هرچند در شب باشد) اعتکاف را باطل می‌کند و بنابر احتیاط واجب، انجام دادن محرمات اعتکاف نیز مبطل اعتکاف است.^۱

آیت‌الله تبریزی: هر کاری که مبطل روزه است، اعتکاف را نیز باطل می‌کند؛ ولی انجام دادن محرمات اعتکاف - به جز آمیزش - مبطل اعتکاف نیست.^۲

آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری و وحید: انجام دادن محرمات اعتکاف و هر کاری که مبطل روزه است، اعتکاف را باطل می‌کند.^۳

اعتکاف در اصل، یک عمل مستحبی است؛ ولی ممکن است بنا به دلایلی مانند نذر، عهد یا قسم واجب شود.

* اقسام اعتکاف

اعتکاف واجب است یا مستحب؟

همه مراجع: به عنوان مثال انسان نذر می‌کند یا با خدای خود عهد می‌بندد که اگر در فلان کار، موفق شد، یا از فلان بیماری شفا پیدا کرد، چند روز در مسجد معتکف شود.^۴

۱. صافی، هدایة العباد، ج ۱، م ۱۴۲۳ و بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۱۲۱۰

۲. تبریزی، منهاج الصالحین، الاعتکاف، م ۱۰۸۰

۳. نوری و مکارم، تعلیقات علی العروة، ج ۲، احکام الاعتکاف م ۳؛ سیستانی و وحید، منهاج الصالحین الاعتکاف، م ۱۰۸۰

۴. سید محمد کاظم یزدی، العروة الوثقی، ج ۲، الاعتکاف.

* زمان اعتکاف

آیا در هر زمان که بخواهیم می‌توانیم، معتکف شویم یا زمان خاص دارد؟
همه مراجع: در هر زمان که روزه صحیح باشد، اعتکاف نیز صحیح است. اعتکاف زمان خاصی ندارد؛ ولی بهترین زمان برای انجام آن، ماه مبارک رمضان به ویژه دهه آخر آن است.^۱

* نیت روزه قضا و روزه نذری در اعتکاف

آیا روزه های قضا که بر عهده داریم، می‌توانیم در اعتکاف بگیریم؟
همه مراجع: آری، جایز است.^۲
آیا می‌توان در زمان اعتکاف به جای روزه مستحبی روزه نذری گرفت؟
بلی، یکی از شرایط اعتکاف، روزه گرفتن است، خواه روزه قضا و واجب باشد یا نذر و یا مستحب و یا روزه‌ای باشد که برای آن اجیر شده باشد (روزه نیابتی) در سه روز اعتکاف می‌تواند هر کدام از این روزه‌ها را بگیرد و برای اعتکاف اشکالی ندارد.^۳

* نمازهای ایام اعتکاف

احکام و نمازهای ایام اعتکاف را بیان کنید؟
برای صحّت اعتکاف، شرایطی بیان کرده‌اند: عقل، نیت، روزه گرفتن، روزه آن کمتر از سه روز نباشد، در یکی از مساجد چهارگانه (مسجد الحرام و مسجد النبی و مسجد کوفه و مسجد بصره) باشد. در غیر این چهار مسجد، بنابر فتوای امام خمینی (ره) اعتکاف اشکال دارد، لیکن در مسجد جامع هر شهر هم به امید ثواب می‌توان معتکف شد.

۱. سید محمد کاظم یزدی، العروة الوثقی، ج ۲، الاعتکاف

۲. سید محمد کاظم یزدی، العروة الوثقی، کتاب الاعتکاف، م ۴

۳. امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۳۰۵، شرط ثالث

زن در صورتی می‌تواند معتکف شود که با حقوق شوهر منافات نداشته باشد و شوهر به او اذن بدهد. اعتکاف فرزندان اگر باعث اذیت پدر و مادر شود. جایز نیست، لیکن اگر اذیت نشوند، اذن لازم نیست. بدون عذر شرعی و عمداً از مسجد (در مدت اعتکاف) خارج نشود.^۱ لازم نیست اعتکاف کننده به سنّ بلوغ رسیده باشد. اعتکاف بچه ممیز صحیح است.

در ایام اعتکاف، نمازهای خاصی برای اعتکاف کننده بیان نکرده‌اند، ولی ممکن است اعتکاف کننده مثلاً در ماه رجب روزهای سیزدهم تا پانزدهم را انتخاب کند و نمازهای و دعا‌های وارده آن را بخواند و از ثواب آن بهره‌مند شود. برای این منظور به کتاب مفاتیح الجنان مربوط به اعمال شب و روز سیزدهم تا نیمه ماه رجب مراجعه کنید. زن در صورتی می‌تواند معتکف شود که با حقوق شوهر منافات نداشته باشد و شوهر به او اذن بدهد.

* اجازه پدر

آیا اعتکاف فرزند بدون اجازه پدر صحیح است یا خیر؟

همه مراجع: اگر باعث اذیت و آزار والدین نباشد، نیاز به اجازه نیست و اعتکاف صحیح است.^۲

* اجازه شوهر

آیا زن برای رفتن به اعتکاف، نیاز به اجازه شوهر دارد و اگر بدون اجازه برود، آیا اعتکافش صحیح است؟

۱. تحریر الوسیله، امام خمینی، ج ۱، ص ۳۰۶

۲. امام، نوری، فاضل، مکارم، تعلیقات علی العروة، ج ۱، احکام الاعتکاف، م ۹؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، ۱۲۱۱؛ صافی، هدایة العباد، ج ۱، م ۱۴۲۶؛ تبریزی و وحید، سیستانی، منهاج الصالحین، م ۱۰۷۲

پاسخ: امام: زن باید با اجازه شوهرش به اعتکاف برود و اگر اجازه ندهد چنانچه باعث تضییع حق (زناشویی) او شود بنابر احتیاط واجب اعتکافش باطل است و اگر با حق او منافات نداشته باشد، اعتکافش صحیح است.^۱

آیات عظام فاضل و وحید: زن باید با اجازه شوهرش به اعتکاف برود و اگر اجازه ندهد چنانچه باعث تضییع حق (زناشویی) او شود اعتکافش باطل است و اگر با حق او منافات نداشته باشد، اعتکافش صحیح است.^۲ آیات عظام بهجت و تبریزی: زن باید با اجازه شوهرش به اعتکاف برود و اگر اجازه ندهد - چنانچه باعث تضییع حق (زناشویی) او شود - اعتکافش باطل است و اگر با حق او منافات نداشته باشد، بنابر احتیاط واجب باطل است.^۳

آیات عظام سیستانی و صافی: زن باید با اجازه شوهرش از منزل بیرون رود و اگر اجازه ندهد، اعتکافش باطل است (هر چند باعث تضییع حق زناشویی او نشود).^۴

آیت الله مکارم: بنابر احتیاط واجب، زن باید با اجازه شوهرش به اعتکاف برود و اگر اجازه ندهد چنانچه باعث تضییع حق (زناشویی) او شود بنابر احتیاط واجب اعتکافش باطل است.^۵

آیت الله نوری: زن باید با اجازه شوهرش به اعتکاف برود و اگر اجازه ندهد چنانچه باعث تضییع حق (زناشویی) او شود اعتکافش باطل است و اگر با حق او منافات نداشته باشد، اعتکافش صحیح است، مگر آنکه روزه او در

۱. امام، تحریر الوسیله، ج ۱، مشروط الاعتکاف، السادس و استفتاءات، ج ۳، حقوق زوجیت، س ۱۶
۲. وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۱۰۶۹، الخامس و توضیح المسائل، م ۲۴۷۶ و فاضل، تعلیقات علی العروة ج ۲، شرائط الاعتکاف، السابع
۳. بهجت، توضیح المسائل، متفرقه، م ۱۸ و وسیلة النجاه، ج ۱، م ۱۱۹۳ و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۱۰۶۹
۴. صافی، عروة العباد، ج ۱، شروط الاعتکاف، م ۱۴۰۲، السادس و توضیح المسائل، م ۲۴۲۱، و سیستانی، تعلیقات علی العروة، شرائط الاعتکاف، السابع
۵. مکارم، تعلیقات علی العروة، شرائط الاعتکاف، السابع و استفتاءات، ج ۲، س ۹۶۳

اعتکاف مستحبی باشد.^۱

* مکان اعتکاف

منظور از مسجد جامع چیست؟

همه مراجع: مسجد جامع مسجدی است که اقشار مختلف مردم، در آن شرکت می‌کنند و اختصاص به محله یا صنف خاصی ندارد.^۲

اعتکاف در مسجد غیر جامع چه حکمی دارد؟ آیا کارمندان و معلمان می‌توانند معتکف شوند و سر کلاس و محل کار برگردند؟

صحت اعتکاف به روزه و حداقل آن سه روز است، هر چند روزه قضا یا نذر باشد. اعتکاف باید در مسجد جامع شهر باشد، نه مسجد محله؛ زیرا در این باره روایاتی از ائمه معصومین (ع) وارد شده است. امام جعفر صادق (ع) فرمود: «لا یكون اعتکاف إلا بصوم و لا اعتکاف إلا فی مسجد تجمع فیه...؛ اعتکاف با روزه گرفتن و مسجدی که در آن مردم جمع شوند (مسجد جامع) تحقق پیدا می‌کند».^۳

تفاوت مسجد جامع با مساجد دیگر: مسجد جامع، مسجدی است که منسوب به محله یا بازار و مانند آن نباشد و محل اجتماع عموم مسلمانان شهر یا روستا باشد. از جمله امتیازات این مسجد آن است که اعتکاف به این مسجد

۱. نوری، تعلیقات علی العروة، شرائط الاعتکاف، السابع و توضیح المسائل، م ۲۴۰۸

۲. مکارم، استفتاءات، ج ۲، ص ۴۵۶؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص ۶۱۷ و تبریزی، منهاج الصالحین، الاعتکاف

۳. بحارالانوار، محمد باقر مجلسی (ره)، ج ۹۴، ص ۱۲۸ - ۱۳۰، با تلخیص و برداشت؛ سید مصطفی حسینی دشتی، معارف و معاریف، ج ۲، ص ۲۹۴، با تلخیص

اختصاص دارد و نماز در آن معادل است با صد نماز که در خانه گزارده شود.^۱
از مرحوم حضرت آیت الله فاضل سؤال شد: ایشان در پاسخ فرمود: مکلف باید در مسجد جامع بماند و خروج او برای کارهای ضروری مثل تطهیر و امثال این‌ها مانعی ندارد، ولی برای کار و شغل نباید خارج شود.^۲

* مسجد دانشگاه

با توجه به اینکه اعتکاف باید در مسجد جامع شهر باشد، آیا جایز است در مسجد دانشگاه اعتکاف را به قصد رجا انجام داد؟

همه مراجع (به جز آیات عظام خامنه‌ای، مکارم و سیستانی): اعتکاف در مسجد دانشگاه صحیح نیست.

آیت الله خامنه‌ای: به قصد رجا اشکال ندارد.

آیت الله مکارم: در صورتی که گروه‌های خارج از دانشگاه هم برای اقامه نماز از جاهای مختلف به دانشگاه می‌آیند، اعتکاف در آن جایز است.

آیت الله سیستانی: مشروعیت اعتکاف در هیچ مسجدی غیر مسجد جامع، ثابت نیست ولی به جا آوردن آن به احتمال مطلوب بودن اشکال ندارد.

مرحوم امام: اعتکاف باید در مساجد چهارگانه باشد و بنابر احتیاط واجب در مساجد جامع، باید به قصد رجا انجام گیرد و در غیر مساجد جامع صحیح نیست.

تبصره: مساجد اربعه عبارتند از: مسجد الحرام، مسجد النبی، مسجد کوفه و مسجد بصره.

۱. سید مصطفی حسینی دشتی، معارف و معاریف، ج ۹، ص ۳۵۶.

۲. مرحوم آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، ص ۱۷۰، س ۲۶۲.

* درس و اعتکاف

آیا جایز است در اعتکاف، دروس خود را مباحثه کرد؟

آیات عظام امام، بهجت، خامنه ای، صافی و فاضل: درس خواندن، حل مسائل و مباحثه - به ویژه در امور دینی - بسیار کار پسندیده ای است؛ ولی اگر مباحثه و مجادله به منظور غلبه بر دیگری و اظهار فضل باشد، حرام است و بنابر احتیاط واجب اعتکاف را نیز باطل می کند. معیار تشخیص آن، قصد و نیت شخص است.^۱

آیت الله تبریزی: مباحثه به ویژه در امور دینی بسیار کار پسندیده ای است؛ ولی اگر مباحثه و مجادله به منظور غلبه بر دیگری و اظهار فضل باشد، حرام است؛ ولی اعتکاف را باطل نمی کند. معیار تشخیص آن، قصد و نیت شخص است.^۲

آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری و وحید: مباحثه به ویژه در امور دینی بسیار کار پسندیده ای است؛ ولی اگر مباحثه و مجادله به منظور غلبه بر دیگری و اظهار فضل باشد، حرام است و اعتکاف را نیز باطل می کند. معیار تشخیص آن، قصد و نیت شخص است.^۳

چرا اعتکاف در مسجد شهرک برگزار نمی شود، مگر نمی شود در شهرهای کوچک عبادت خدا را انجام داد؟

برقراری مراسم اعتکاف در هر شهری چه بزرگ و چه کوچک و حتی روستایی که مسجد جامع داشته باشد، صحیح است و این به مردم آن شهر بستگی دارد. در شهرکی که زندگی می کنید می توانید در مسجد جامع شهرک (اگر شهرک مسجد جامع داشته باشد) اعتکاف نمایید. منظور از مسجد جامع مسجدی است که قشرهای مختلف مردم شهر

۱. امام و فاضل، تعلیقات علی العروة، ج ۲، احکام الاعتکاف م ۳؛ صافی، هدایة العباد، ج ۱، م ۱۴۲۱ و ۱۴۲۳ و بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۱۲۰۸ و ۱۲۱۰

۲. منهاج الصالحین، الاعتکاف، م ۱۰۸۰

۳. نوری و مکارم، تعلیقات علی العروة، ج ۲، احکام الاعتکاف م ۳ و سیستانی و وحید، منهاج الصالحین الاعتکاف، م ۱۰۸۰

در آن شرکت می‌کنند.^۱

* قطع اعتکاف

آیا قطع اعتکاف گناه دارد؟

همه مراجع: اگر اعتکاف واجب باشد و یا دو روز اعتکاف مستحبی را گذرانده باشد و بخواهد اعتکاف را به هم بزند، معصیت کرده است.^۲

آیا معتکف می‌تواند به هنگام نیت اعتکاف، شرط کند که هر زمان خواست (هر چند بدون عذر)، از اعتکاف خارج شود؟

امام: می‌تواند شرط کند که اگر عذر عرفی یا شرعی برایش پیدا شد، بتواند از اعتکاف خارج شود؛ ولی بدون عذر جایز نیست.^۳

آیات عظام بهجت، صافی، فاضل و نوری: آری، چنین شرطی جایز است و اگر شرط کرد - هر زمان که خواست - می‌تواند از اعتکاف خارج شود.^۴

آیات عظام سیستانی، مکارم و وحید: می‌تواند شرط کند که اگر عذر عرفی یا شرعی برایش پیدا شد، بتواند از

۱. آیت الله مکارم شیرازی، استفتات، ج ۲، س ۴۵۶

۲. العروة الوثقی، شرائط الاعتکاف، م ۳۹.

۳. امام، تعلیقات علی العروة، الاعتکاف، م ۴۰

۴. نوری، فاضل، تعلیقات علی العروة، الاعتکاف، م ۴۰؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۱۲۰۷؛ تبریزی، منهاج الصالحین،

الاعتکاف، م ۱۰۷۴؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۱۴۱۶

اعتکاف خارج شود؛ ولی بدون عذر بنابر احتیاط واجب، جایز نیست.^۱
خارج شدن از مسجد جایز نیست؛ مگر به جهت ضرورت عقلی، عرفی و شرعی؛ مانند: مراجعه به پزشک.

* خروج از مسجد

در چه مواردی می‌توان از مسجد خارج شد؟

همه مراجع: خارج شدن از مسجد جایز نیست؛ مگر به جهت ضرورت عقلی، عرفی و شرعی؛ مانند: مراجعه به پزشک در موارد اضطرار، رفتن به دستشویی (ضرورت عقلی)، عیادت بیمار، تشییع جنازه مرده (ضرورت عرفی)، غسل و وضوی واجب (ضرورت شرعی).^۲

خارج شدن معتکف از مسجد برای گرفتن وضو و غسل مستحبی چه حکمی دارد؟
آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای، مکارم، صافی و فاضل: اشکال ندارد.
آیات عظام تبریزی، سیستانی، نوری و وحید: بنابر احتیاط واجب جایز نیست.

* اعتکاف و کلاس درس

آیا در ایام اعتکاف، رفتن به کلاس و شرکت در درس‌ها جایز است؟

همه مراجع: خروج از مسجد و شرکت در کلاس‌های درسی، اشکال دارد.^۳

۱. سیستانی وحید، منهاج الصالحین، الاعتکاف، م ۱۰۷۴

۲. امام، نوری، مکارم و فاضل، تعلیقات علی العروة، ج ۱ الاعتکاف، م ۳۰؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۱۴۱۲؛ بهجت، وسیلة

النجاة، ج ۱، ۱۲۰۳؛ تبریزی، وحید و سیستانی، منهاج الصالحین، الاعتکاف، السادس

۳. نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۲۷۶؛ سیستانی، سایت، اعتکاف؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، س ۵۱۵؛ فاضل، جامع المسائل، ج

* نیابت در اعتکاف

آیا نیابت اعتکاف از طرف عده‌ای از اموات صحیح است؟

همه مراجع: خیر، به نیابت از چند نفر مرده صحیح نیست؛ ولی می‌تواند ثواب آن را به روح آنان هدیه کند.^۱
کسی که نذر کرده ایام البیض (روزهای سیزدهم تا پانزدهم) ماه رجب را اعتکاف کند، چنانچه در این ایام بیمار شود، تکلیف چیست؟

همه مراجع: اگر نذرش به سال خاصی تعیین شده - چنانچه به واسطه بیماری نتواند روزه بگیرد یا در اعتکاف شرکت کند - تکلیف از او ساقط است و کفاره هم ندارد؛ ولی اگر برای نذرش سال تعیین نشده، می‌تواند در سال‌های بعد اعتکاف کند.^۲

* اعتکاف و غسل

اگر محتلم شویم، غسل را در داخل مسجد انجام دهیم؟

همه مراجع (به جز صافی): اگر معتکف محتلم شود و غسل کردن در مسجد به جهت توقف یا نجس کردن مسجد ممکن نباشد، واجب است از مسجد خارج شود.^۳

۲، س ۴۶۲

۱. العروة الوثقی، ج ۲، الاعتکاف، م ۳.

۲. تیریزی، استفتاءات، س ۱۷۲۹؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، النذر، م ۲۴؛ صافی، هدایة العباد، ج ۲، النذر، م ۲۴؛ سیستانی، توضیح المسائل مراجع، م ۲۶۴۷؛ خامنه‌ای، استفتاء، س ۱۰۷۴

۳. آیت‌الله صافی: آری، باید از مسجد خارج شود، هر چند غسل در مسجد باعث مکث یا نجس کردن مسجد نشود.

* قضای اعتکاف

چنانچه اعتکاف مستحبی را به جهتی به هم بزنند، آیا قضای آن واجب می‌شود؟
همه مراجع (به جز تبریزی، سیستانی و وحید): اگر بعد از روز دوم باطل کند، باید قضای آن را به جا آورد.^۱
آیات عظام تبریزی، وحید و سیستانی: اگر بعد از روز دوم باطل کند، بنابر احتیاط واجب باید قضای آن را به جا آورد
و اگر پیش از آن باشد، چیزی بر عهده او نیست.^۲
تبصره. قضای اعتکاف مانند اصل اعتکاف است. بنابراین باید شرایط آن را رعایت کند و حداقل سه روز متوالی
روزه بگیرد.

۱. امام، نوری، فاضل، مکارم، تعلیقات علی العروة، ج ۱، احکام الاعتکاف، م ۵؛ بهجت، وسیلة النجاة ج ۱، ۱۲۱۰؛ صافی، هدایة العباد، ج ۱، م ۱۴۲۴
۲. تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، م ۱۰۸۲

راهکارهای برگزاری اعتکاف

راهکارهای برگزاری اعتکاف

راهکارهای اصلی

(۱) تشکیل شورای فرهنگی با ترکیبی از مسئول نهاد دانشگاه، معاون نهاد، معاون فرهنگی دانشگاه، مدیر اجرایی نهاد، امام جماعت مسجد دانشگاه، مسئول بسیج، مسئول هیئت دانشجویی دانشگاه، مسئول تشکل ها و ... برای امور اجرایی تدارکاتی و مدیریتی

(۲) تشکیل جلسات شورای فرهنگی و انتخاب مدیر اجرایی برای برنامه ریزی امور اجرایی اعتکاف

(۳) برنامه ریزی دقیق در امور فرهنگی آموزشی و تدارکاتی اعتکاف

(۴) طراحی یک ساختار تشکیلاتی برای تقسیم منطقی وظایف بین افراد

(۵) انتخاب نیروها و معاونت ها و توجیه آنان بر اساس شرح وظایف

(۶) تنظیم ساعات دقیق اجرای برنامه و اجرای هر برنامه با توجه به نظرات شورای فرهنگی در شورای اجرایی اعتکاف

(۷) کادر اجرایی فعال و خستگی ناپذیر

برای داشتن یک مراسم پرشور و با کیفیت به یک کادر اجرایی بسیار فعال و خستگی ناپذیر منظم خوش سابقه دارای

سابقه اعتکاف نیاز است که از مدتی قبل تا چند روز بعد از مراسم اعتکاف فعالیت وسیع و بدون وقفه داشته باشند.

۱. مسئول برگزاری مراسم

از عوامل مهم در موفقیت و پیشرفت مراسم اعتکاف حضور یک روحانی خوش فکر و متفکر در رأس هرم تشکیلاتی آن است؛ چرا که اعتکاف یک مراسم عبادی شرعی است و به حضور یک روحانی آگاه به مسائل شرعی و احکام اعتکاف نیاز دارد تا علاوه بر بیان احکام و تذکرات اخلاقی پاسخگوی مسائل شرعی معتکفین در حین مراسم باشد و مدیریت کلان و ارشد مراسم را عهده دار شود. پیشنهاد می شود امام جماعت محترم مسجد دانشگاه به عنوان مسئول مراسم معنوی اعتکاف دانشجویی انتخاب شوند.

شرح وظایف مسئول

- ۱) پیگیری بیان احکام اعتکاف برای عموم معتکفین
- ۲) پیگیری پاسخ به سوال های شرعی اخلاقی و اعتقادی
- ۳) ایجاد هماهنگی با سازمان ها، ادارات و چهره های فرهنگی جهت انجام اعتکاف
- ۴) هماهنگی و نظارت عرضی و طولی افراد هر معاونت با یکدیگر
- ۵) حضور حداکثری در بین معتکفین جهت شنیدن پیشنهادهای و ایجاد ارتباط با آنان؛
- ۶) تلاش برای حفظ حداکثری معنویت و خلوص مراسم اعتکاف
- ۷) فراهم کردن امکانات و بودجه های لازم برای برپایی مراسم از طریق جذب نذورات و کمک های دولتی و

مردمی

۸) آسیب شناسی و رسیدگی به انتقادات و مشکلات احتمالی

نیز دستخوش تغییر و ضعف نگردد.

ویژگی های مدیر داخلی

- (۱) فعال و خستگی ناپذیر و با حوصله
- (۲) برنامه ریز و مدیر
- (۳) دارای سابقه اعتکاف
- (۴) آشنا با امور اداری و معتمد
- (۵) منظم و هماهنگ با مسئول و سایر اعضا

وظایف مدیر داخلی

- (۱) برنامه ریزی دقیق و تشریح و تبیین وظایف هر معاونت و بخش
- (۲) نظارت بر حسن اجرای امور و در صورت نیاز دخالت در امور جهت انجام برنامه ها
- (۳) ایجاد هماهنگی و همدلی بین همه بخش ها و معاونت ها
- (۴) ارائه گزارش به مدیر اعتکاف و هماهنگی کامل با مدیر در جهت اجرای برنامه
- (۵) تشکیل شورای معاونین قبل، حین و بعد از اعتکاف جهت اخذ نظرات و اعلام برنامه ها
- (۶) انتخاب معاونین و هماهنگی با مدیریت اعتکاف
- (۷) مقابله و ارائه راه حل در جهت رفع مشکلات و بحران های احتمالی
- (۸) پیش بینی همه نیازها و برنامه ریزی کلی و جزئی برای حسن اجرای اعتکاف

گفتنی است در مراسم بزرگ و با شرکت تعداد زیادی از مخاطبین مناسب است چندین بازوی قوی برای مدیریت داخلی وجود داشته باشد تا از نزدیک امور را تحت نظر داشته باشند.

تذکرات به مسئولین اعتکاف در مورد خواهران

- (۱) در جداسازی بین خواهران و برادران کوشش نمایید؛
- (۲) سرویس های بهداشتی مناسب و راه رفت و آمد خواهران را به خوبی فراهم سازید
- (۳) احکام ویژه بانوان را به طور جداگانه در اختیار آنان قرار دهید
- (۴) با دعوت از خواهران مبلغه یا روحانیون مسلط بر احکام بانوان احکام ویژه خواهران را برای آنان تبیین نمایید؛
- (۵) تلاش شود غذای خواهران زودتر از برادران توزیع شود
- (۶) مشاورین ویژه خواهران را دعوت به همکاری نمایید
- (۷) لوازم بهداشتی ویژه خواهران در اختیار مسئولین خواهران باشد؛
- (۸) در سرویس بهداشتی خواهران حتما سطل های زباله وجود داشته باشد؛
- (۹) در صورت بروز بیماری و انتقال آنان به بیمارستان خانواده ایشان را مطلع سازید.
- (۱۰) مکانی ویژه برای عبادت در قسمت خواهران معلوم نمایید؛
- (۱۱) پزشک مخصوص خواهران در قسمت خواهران مستقر باشد؛

* تذکرات و توضیحات

قبل از شروع مراسم به منظور جلوگیری از اتفاقات پیش بینی نشده همچنین ارتقای کیفیت خدمات نیاز به هماهنگی با بعضی از سازمانها و نهادهاست:

- (۱) هماهنگی با اورژانس برای آمادگی در مواقع ضروری
- (۲) هماهنگی با آتش نشانی برای حضور در حوادث پیش بینی نشده
- (۳) هماهنگی با نیروهای انتظامی یا بسیج دانشگاه برای امنیت محل اعتکاف و وسائل نقلیه

۳. دبیرخانه

شرح وظایف

- (۱) تهیه فرم ها و تکثیر آنها جهت ثبت نام معتکفین
- (۲) ثبت نام و گروه بندی معتکفین (به شکل دستی و سیستمی)
- (۳) تهیه آمار دقیق از معتکفین برای ارائه به مدیریت و سایر معاونت ها
- (۴) تعیین سرگروه ها و گزارش و توجه آنان برای انجام وظایفشان
- (۵) پاسخ گویی به سوال های ثبت نام کنندگان
- (۶) ارائه فرم های تذکرات به معتکفین و احکام اعتکاف به آنان (تهیه بروشور)
- (۷) هماهنگی با ادارات و نامه نگاری رسمی به آنان جهت اخذ خدمات و اطلاع رسانی به آنان
- (۸) صدور تأییدیه حضور در اعتکاف برای کارمندان و دانشجویان
- (۹) تهیه گزارش اعتکاف و ارسال به دبیرخانه استان و نهاد مرکز

۴. معاونت اجرایی

این معاونت شامل واحدهای مختلفی است که می بایست شخص مسئول با دقت عملکرد هر واحد را پیگیری نماید زیرا خلل در عملکرد هر کدام از واحدهای این معاونت اثر سوء مستقیم و یا غیر مستقیم در عملکرد قسمت های دیگر خواهد داشت.

۱. انتظامات

واحد انتظامات با برنامه ریزی قبلی و با شروع مراسم اعتکاف و مراجعه معتکفین برای استقرار در محل اعتکاف، فعالیت خود را آغاز می کند.

اهم وظایف این واحد عبارت است از:

الف) کنترل درهای ورودی و خروجی مسجد و ممانعت از ورود افراد غیر معتکف به مسجد در صورت فراوانی و ازدحام معتکفین

ب) نظم بخشی قبلی و نظارت بر مکان اعتکاف و جلوگیری از اشغال فضای بیش از نیاز یک نفر توسط معتکفین به منظور پیشگیری از کمبود جا برای معتکفینی که در ساعات آخر ورود مراجعه خواهند کرد.

ج) دقت در تردد افراد غیر معتکف در حین مراسم سه روز و بررسی بسته ها و کیفهای مشکوک به منظور امنیت بیشتر جلسه

د) راهنمایی و پاسخ به سوال های اجرایی و عادی معتکفین

و) کمک در بیدار باش معتکفین و نظم بخشی اعتکاف و جلوگیری از بی نظمی و برخورد با افراد خاطی و

تشویق و کمک در شرکت دادن افراد در مراسم جمعی اعتکاف

ه) مراقبت از وسائل نقلیه معتکفین در بیرون از اعتکاف
ی) دقت و نظارت بر امور امنیتی و حفاظتی مکان اعتکاف و معتکفین

۲. امور مالی

- ۱) ثبت کلیه دریافت ها و پرداخت های مالی و تحویل گرفتن وجوه نقدی مربوط به اعتکاف اعم از نذورات هدایا، وجوه ثبت نام و.....
- ۲) ارائه گزارش دقیق مالی به مسئول اعتکاف
- ۳) بایگانی اسناد مالی اعتکاف
- ۴) صدور سند دریافت مالی از مؤسسات و مردم

۳. واحد تدارکات

یکی از مهمترین واحدهای عمل کننده در مراسم اعتکاف واحد تدارکات است.

شرح وظایف

- ۱) رعایت و کنترل کامل بهداشت و نظافت در کلیه فضاهای مورد نیاز معتکفین
- ۲) نظارت و دقت در کیفیت و سلامت مواد غذایی مناسب با نیاز معتکفین
- ۳) جلوگیری از ایجاد بحران پزشکی و یا نارضایتی عمومی در بین معتکفین عدم فعالیت مناسب این واحد میتواند یک بحران عمومی و ایجاد نارضایتی نسبت به کلیه قسمتهای فعال در مراسم اعتکاف را به دنبال داشته باشد؛ همچنین این واحد باید با دوراندیشی لازم برنامه غذایی مناسب با حال معتکفین تهیه کرده و از تهیه غذاهای سست کننده و ضعف آورنده جلوگیری نماید و حتما همراه وعده های غذایی خرما یا میوه در اختیار معتکفین قرار دهد.

۴) برنامه ریزی تدارکاتی و غذای متناسب با تعداد گروههای تقسیم بندی شده.

۵) بسته بندی مواد غذایی و آمادگی تقسیم آن بین معتکفین مقارن اذان مغرب و ۲ ساعت مانده به اذان صبح

۶) تهیه آب جوش و چایی و تهیه آب خنک در بین افطار تا سحر

۷) تعدادی کنسرو ماهی و یا کنسروهای غذایی دیگر تهیه شود تا در صورت کمبود غذا از آن استفاده شود.

* تذکر: مسئولین این واحد باید برای جلوگیری از مسمومیت معتکفین از گرم کردن اضافه غذای افطار برای سحر یا بالعکس خودداری نمایند؛ و با ارتباط با اداره بهداشت و پزشکان مستقر در اعتکاف هماهنگی لازم بهداشتی را به عمل آورند.

۴. واحد امور پزشکی و بهداشتی

در برنامه های بزرگ اعتکاف حضور یک تیم پزشکی و هماهنگی با اورژانس حتماً ضروری است. زیرا طبق تجارب سال های گذشته گاهی در اعتکاف تعدادی از معتکفین به دلایل گوناگون مانند سرماخوردگی، گرمزدگی، اسهال و... در حین مراسم نیاز به پزشک و یا حتی (عوارض قلبی و....) یا عمل جراحی (آپاندیس) پیدا می نمایند.

وظایف امور پزشکی و بهداشت

- ۱) نظارت بر رعایت بهداشت محیط و مکان داخلی اعتکاف و جمع آوری زباله ها و انتقال سریع آنها به خارج از محل اعتکاف
- ۲) هماهنگی با یک تیم زبده (ماهر) پزشکی خواهر و برادر برای استقرار در اعتکاف و ارائه خدمات پزشکی
- ۳) فراهم نمودن لوازم و تجهیزات پزشکی با هماهنگی با اداره بهداشت و خرید داروهای لازم
- ۴) فراهم نمودن مکان های مناسب برای استقرار تیم پزشکی

- (۵) شیفت بندی پزشکان برای ارائه خدمات در همه ساعات اعتکاف؛
- (۶) هماهنگی با اورژانس و تاکسی تلفنی محلی برای انتقال بیماران در صورت ضرورت؛
- (۷) شناسایی پزشکان معتکف برای استفاده از وجود آنان
- (۸) نظارت و دخالت در امر بهداشت محیط و بهداشتی فردی معتکفین؛
- (۹) تقسیم سطل زباله و پلاستیک های آن و دستمال کاغذی به تعداد لازم
- (۱۰) نظارت بر بهداشت و نظافت آشپزخانه و غذا؛
- (۱۱) نظارت و بازرسی سرویس های بهداشتی و نظافت آن توسط افراد گروه های خواهر و برادر؛
- (۱۲) تهیه صابون بدون عطر و مواد شوینده و تقسیم به موقع و به مقدار آن

تذکرات بهداشتی و پزشکی برای عموم معتکفین

مسئولین محترم برگزارکننده به معتکفین تذکرات ذیل را اعلام نمایند:

- (۱) در صورت وجود بیماری های خاص داروهای مورد نیاز خود را همراه داشته باشید.
- (۲) در صورت بروز علائم بیماری به پزشک مستقر در محل اعتکاف مراجعه کنید.
- (۳) در صورت وجود بیماری های خاص و یا بیماری سخت و آنی به مسئولین اعتکاف اطلاع دهید.
- (۴) دفترچه بیمه درمانی خود را همراه داشته باشید.
- (۵) در صورت وجود بیماری های خاص معتکف نشوید چون موجب زحمت خود و دیگران خواهید بود.
- (۶) نظافت شخصی و محیط پیرامونی خود را دقیقاً رعایت فرمایید.
- (۷) در نظافت محیط مسجد و دستشویی ها با مجریان اعتکاف همکاری فرمایید.

- ۸) از خوردن بی رویه غذا در هنگام افطار و سحری اجتناب نمایید.
- ۹) در صورت عادت غذایی خاص تغذیه مناسب را با خود همراه داشته باشید.
- ۱۰) زباله ها را در ظرف های مخصوص خود بریزید.
- ۱۱) رعایت بهداشت و نظافت مسجد واجب است و خود و دیگران را مقید به آن بدانید.

۵. معاونت فرهنگی

این کمیته شامل زیر مجموعه های ذیل است:

۱) روابط عمومی

این واحد از قبل از شروع مراسم اعتکاف باید فعالیت خود را شروع نماید.

وظایف روابط عمومی

- ۱) پاسخگویی به سوال های گوناگون مراجعین و معتکفین
- ۲) تهیه فرم انتقادات و پیشنهادات و توزیع آن بین معتکفین
- ۳) اطلاع رسانی مراسم و شرایط اعتکاف به ادارات صداوسیما
- ۴) تنظیم مصاحبه های رادیو و تلویزیون با معتکفین و مسئولین اعتکاف و انعکاس خبری آن
- ۵) ضبط برنامه های اعتکاف و انعکاس آن از صداوسیما و در اختیار قراردادن معتکفین
- ۶) راه اندازی کتابخانه ویژه معتکفین و اداره آن
- ۷) تهیه قرآن و مفاتیح مورد نیاز معتکفین
- ۸) امور فرهنگی و تبلیغاتی

مسئول اجرای برنامه های فرهنگی باید قبل از شروع مراسم اعتکاف فعالیت و رایزنی های خود را برای برنامه ریزی دقیق و پر محتوا جهت مراسم اعتکاف آغاز نماید.

شرح وظایف

- الف) دعوت از سخنرانان موفق و مناسب با مراسم اعتکاف
- ب) تشکیل مراسم ادعیه مناجات و عزاداری
- ج) آماده کردن افکار و اذهان معتکفین نسبت به مراسم اعتکاف و شرکت در آن با ارسال پیامک و تشکیل کانال و صفحه در فضای مجازی
- د) اطلاع رسانی دقیق برنامه های مراسم معنوی اعتکاف به معتکفین
- هـ) پوشش تبلیغاتی فضای داخلی جلسه اعتکاف با تراکت ها، پارچه ها و پوسترهای متناسب
- ز) تهیه تسبیح برای انجام اعمال ام داوود
- و) تهیه بروشورهای تبلیغاتی برای توزیع بین معتکفین
- ه) برگزاری کلیه برنامه های فرهنگی در اعتکاف دانشجویی
- ی) تنظیم صوت و نور جلسه به نحو مطلوب

چارت و برنامه ریزی اعتکاف

❖ قبل از اعتکاف:

دو کار اساسی توسط دفتر نهاد دانشگاه باید صورت بپذیرد:

اول	تهیه چک لیست	تهیه چک لیست کاملی از تمام فعالیتها و اقداماتی که باید از ابتدا تا انتهای برگزاری اعتکاف اتفاق بیفتد. اعم از اقدامات پیش از اعتکاف حین اعتکاف و پس از اعتکاف. فایده این چک لیست این است که هیچ کاری فراموش نخواهد شد و برای هر اقدام یا فعالیتی میتوان زمان سررسید و مسئول مشخصی تعیین نمود و به وسیله آن فرآیند پروژه اعتکاف را لحظه به لحظه و مستند پیگیری و نظارت کرد.
دوم	تشکیل ستاد مرکزی اعتکاف	باهدف ✓ سیاست گذاری، برنامه ریزی، هماهنگی و نظارت بر حسن اجرای برنامه اعتکاف ✓ تعیین مسئولین بخشهای مختلف اعتکاف تدوین و ابلاغ شرح وظایف مسئولین بخشهای مختلف ✓ دریافت، بررسی و تأیید برنامه و بودجه مسئولین بخشهای مختلف ✓ شناسایی و جذب منابع مالی و امکانات دولتی و غیر دولتی ✓ تمهید مقدمات لازم برای مدیریت بحران ✓ اخذ گزارش کاری و مالی در اثناء و پایان اعتکاف و حسابرسی اعضای ستاد مرکزی اعتکاف دانشگاه: • مسئول نهاد دانشگاه • معاون نهاد • معاون فرهنگی دانشگاه • امام جماعت مسجد دانشگاه • مدیر اجرایی نهاد • مسئول مسجد دانشگاه • مسئول بسیج دانشگاه • مسئول هیئت دانشگاه • مسئول انجمن مستقل و انجمن اسلامی • سایر افراد با نظر مسئول نهاد دانشگاه

سرفصلهای چک لیست اقدامات در یک نگاه		
قبل از اعتکاف	گام اول	تشکیل ستاد مرکزی اعتکاف
	گام دوم	تبلیغات تشویق و زمینه سازی
	گام سوم	فراهم کردن امکانات و فضای لازم
	گام چهارم	اطلاع رسانی سهمیه بندی و ثبت نام
حین اعتکاف	گام پنجم	استقبال معنوی از اعتکاف
	گام ششم	استقبال از معتکفین
	گام هفتم	برنامه های رسمی اعتکاف
	گام هشتم	مراقبت ها و ملاحظات
پس از اعتکاف	گام نهم	اختتامیه و امور بعد از مراسم

اقدامات پشهادی به مسئولین
برگزاری اعتراف

اقدامات پیشنهادی به مسئولین برگزاری اعتکاف: (*پیشنهادی؛ قدم به قدم)

۱) تبلیغات و تشویق دانشجویان برای شرکت در اعتکاف

۱. شروع تبلیغ و ترغیب قشر معتکف مورد نظر برای حضور در اعتکاف

این امور حداقل یک ماه قبل از اعتکاف باید صورت گیرد و در مرحله اجرای آن میتوان از راه های زیر اقدام نمود:

الف. نصب شعار نوشته ها و بنر نوشته های جذاب حاوی آیات روایات سخنان علما و بزرگان و جملات ادبی و اشعاری در زمینه اعتکاف و آثار و احوال و فواید آن

ب. برگزاری جلسات کوتاه و جذاب در مسجد دانشگاه و خوابگاه های دانشجویی توسط ائمه محترم جماعات

ج. استفاده از رسانه ها از جمله زیر نویس تلویزیون استانی پیامک وب سایت و وبلاگ و نشریات و ...

۲. تبیین آسانی شرایط و احکام اعتکاف

عده ای همواره تصور میکنند که اعتکاف برای آنان امری دست نیافتنی است و همواره در آرزوی آن به سر میبرند، درحالی که با تبیین اصل اعتکاف و پاک نمودن ذهن آنان از تصورات و شبهات غلط میتوان سبب خیر شد. شاید این سه تصور غلط شایع ترین موارد باشد:

الف. اعتکاف نوعی رهبانیت است در پاسخ به تصور این افراد باید تبیین نمود که اعتکاف در نظر اسلام مشروع و مورد استناد است و همچنین رهبانیت به معنای نیکوی آن که خوف از خدا و خاشع شدن در برابر پروردگار است در اعتکاف مدنظر قرار میگیرد.

ب. سه روز تمام در مسجد بودن از برخی امور مهم زندگی جلوگیری میکند در پاسخ به این نوع از افراد هم باید تبیین نمود که احکام اعتکاف اجازه میدهد هر کسی برای امور ضروری مانند عیادت مریض تشییع جنازه و ادای دین از مسجد خارج گردد و به اعتکاف او خدشه ای وارد نگردد.

۳. سازمان دهی خادمین اعتکاف

برای این کار باید از بین افراد علاقه مند توانمند و مورد اعتماد در ۳ مرحله زیر اقدام لازم را انجام داد:

۱. بررسی توانایی ها و تعیین عرصه خدمت گذار
۲. اعلام اسامی پذیرفته شدگان و برگزاری جلسات توجیهی در دو بخش مباحث عمومی اعتکاف؛ شامل آشنایی مختصر با فلسفه، پیشینه، آداب و احکام اعتکاف و آداب و ارزش خدمت گذاری به معتكفین مباحث تخصصی مربوط به هر بخش از فعالیتهای اعتکاف متناسب با اعلام داوطلبی افراد مانند امور خدمات و پشتیبانی امور تبلیغات و فرهنگی

۳. تهیه و تجهیز خادمین و تحویل اقلام لازم برای خادمی مانند لباس متحدالشکل و کارت شناسایی

* لازم به یاد آوری است اعتکاف دانشجویی میتواند فرصت خوبی برای جذب دانشجویان به مسجد باشد. در بخش پیوست ها نمونه برگه مناسبی برای شناسایی و سازمان دهی علاقه مندان به خدمت در اعتکاف آمده است.

۲) فراهم کردن امکانات و فضای مناسب

۱. دعوت و تشویق خیرین و مسئولین سازمان ها برای مشارکت در برگزاری اعتکاف از طریق:
 - الف. برگزاری نشست ویژه حامیان و خیرین اعتکاف به منظور تبیین ابعاد تهاجم فرهنگی دشمن و نقش اعتکاف در خنثی سازی آن
 - ب. معرفی و تشویق بانیان و خیرین اعتکاف سال گذشته در مراسم نشست ویژه فوق الذکر
 - ج. واگذاری هر بخش از نیازهای اعتکاف به دانشجویان توانمند و علاقه مند به آن بخش
۲. انجام تعمیرات و کارهای عمرانی پیش از فرا رسیدن زمان اعتکاف
۳. غبارروبی و آذین بندی و زیباسازی فضای مسجد
۴. تأمین نیازهای بهداشتی خوراکی و
۵. تأمین دستگاه های صوتی و تصویری با کیفیت
۶. آماده سازی آشپزخانه و امکانات و تجهیزات مناسب و مکفی
۷. آماده سازی تجهیز و نظیف سرویس های بهداشتی و حمام
۹. تعیین تعداد مناسبی از خادمین ویژه رسیدگی به نیازهای معتکفین خاص
۱۰. تهیه مهر، خاک تیمم، قرآن، مفاتیح، رساله توضیح المسایل و یک کتاب خانه کوچک با موضوعات مناسب با حال و هوای اعتکاف
۱۱. در صورت حضور بانوان دارای فرزند خردسال تعبیه مکان مناسب جهت برپایی مهد کودک و تهیه امکانات و ابزار لازم و استخدام مربی یا مربیان شایسته به تناسب تعداد کودکان

۳) اطلاع رسانی سهمیه بندی و ثبت نام

۱. تعیین جنسیت شرکت کنندگان

این مورد را در صورتی انجام دهید که امکان سرویس دهی به آقایان و خواهران به طور همزمان نیست. البته بهتر است که مساجد محل با هماهنگی و انسجام معتكفین را به تفكيكي جنسیت پذیرش نمایند و در مورد هر جنسیتی گروه خادمین و گروه مدیریتی هم جنس انتخاب شوند.

۲. چاپ و توزیع و نصب اقلام تبلیغاتی

تبلیغات ابزار بسیار مهمی در اعتكاف است يك بازار را فرض كنید چه بسا گرایش زیادی به جنس بی کیفیتی بوده كه تبلیغات وسیع داشته و جنس با کیفیتی كه توجه به تبلیغات نكرده و سود راضی كنده نداشته است. در تبلیغات توجه به نوع تبلیغات نوع طراحی ها و نوع عرضه به دانشجویان اهمیت دارد. در این مرحله چاپ و توزیع اقلام مربوط به ثبت نام و ایجاد انواع راه های ثبت نام به ویژه راه های غیر حضوری مانند پرس لاین، تلفن، پیامك وب سایت و پست الكترونيك به منظور تسهیل در امر ثبت نام باید صورت پذیرد.

۳. اعلام شفاف امكانات و تدابیر لازم برای سرویس دهی به افراد خاص مانند معلولین

در این قسمت خلاقیات های خوبی میتوان به خرج داد مثلاً با هماهنگی مسئولین دو نفر از افراد آموزش دیده در هلال احمر را قرارداد برای هر گونه حوادث احتمالی در اعتكاف

۴. تهیه فرم ثبت نام

این فرم باید ساده، كامل و خلاصه باشد و به توزیع آن در مراكز مختلف توجه گردد. این فرم از جهت اعلام امكانات برای افراد خاص و برای اشاره به برخی شرایط و احكام ضروری اعتكاف اهمیت دارد نمونه ای از فرم ثبت نام اعتكاف دانشجویی در انتها آمده است.

۵. انجام ثبت نام

ثبت نام باید در محدوده زمانی مناسب و کافی انجام پذیرد و پرونده ای برای هر فرد تشکیل گردد. ثبت نام به میزان دو برابر ظرفیت باید صورت پذیرد؛ این کار برای این صورت گیرد که پس از بررسی های نهایی افراد دارای شرایط انتخاب شوند.

۶. تنظیم دو فهرست معتكفين

تنظیم دو فهرست معتكفين اصلی به اندازه ظرفیت مسجد و فهرست معتكفين ذخیره به اندازه ۱۰ درصد از ظرفیت مسجد که در صورت انصراف معتكفين اصلی جایگزین خواهند شد. این دو فهرست باید ده روز قبل از اعتکاف نهایی باشند تا افرادی که پذیرفته نشدند بتوانند به مراکز دیگر بروند.

۷. تعیین و اعلام زمان نهایی مراجعه معتكفين و اعطا کارت

با این کار فعالیت های قبل از اعتکاف به پایان رسیده و مرحله جدیدی آغاز می گردد.

۴. استقبال معنوی از اعتکاف

به منظور فرهنگ سازی و به عبارتی استقبال معنوی از معتكفين میتوان از راه کارهای زیر بهره برد:

۱. برقراری ارتباط با معتكفين به منظور آگاهی بخشی نسبت به آداب و احکام اعتکاف
۲. ارسال پیام های مناسب و جذاب و فضا سازی شهر یا مجموعه مورد نظر از طریق پیامک و نشریه
۳. ارسال فرم مخصوص اعلام داوطلبانه توانمندی ها و پیشنهاد های معتكفين به منظور بهینه سازی برنامه ها و استفاده از ظرفیت علمی و فرهنگی معتكفين در جهت هر چه بهتر برگزار شدن اعتکاف
۴. دعوت از معتكفين علاقه مند به مشارکت در امور اجرایی اعتکاف و همچنین توجیه و مسئولیت سپاری صحیح به آنان
۵. تبلیغات محیطی اعم از داخل مسجد و دانشگاه با هدف بهینه سازی ظرفیت های معنوی

۶. مشخص نمودن و علامت گذاری مکان استقرار هر معتکف و مکان های عمومی در مسجد از جمله بخش مطالعه و وضوخانه و حمام
۷. تهیه و چاپ کارت اعتکاف ژتون غذا نشریه روزانه نظر سنجی و.... با طراحی زیبا و جذاب

۵) استقبال از معتکفین

۱. آماده سازی امکانات و نیروهای انسانی لازم برای معتکفینی که وارد مسجد میشوند.
 ۲. تهیه و اجرای برنامه های جذاب و معنوی استقبال از معتکفین توسط عوامل اجرایی اعتکاف و بدرقه توسط خانواده ها و دانشجویان که میتوان با این امور جذابیت را افزود:
- آذین بندی و طاق نصرت مقابل درب ورودی
 - اسپند دود کردن
 - پخش قرآن و سرودهای معنوی جذاب
 - انتخاب مسیر درب مسجد تا شبستان به وسیله شمع
 - عبور دادن معتکفین از زیر قرآن توسط روحانی مسجد
 - تحویل بسته فرهنگی اعتکاف به معتکفین
 - تعیین مکان مخصوص هر معتکف و اجرای برنامه آشنایی با اماکن امکانات و برنامه های اعتکاف
 - برگزاری مراسم معارفه بین معتکفین و مسئولین و خادمین اعتکاف و معرفی چهره های شاخص
 - رسیدگی به نیازها و دغدغه های اولیه معتکفین
 - برگزاری اولین مسابقه با موضوع آشنایی با احکام اعتکاف آداب مسجد و برخی نکات اخلاقی رعایت حقوق دیگران

۶) ملاحظات و مراقبت ها

۱. ضروری است که مسئولین اعتکاف افرادی مورد اعتماد را مأمور نمایند تا به صورت نامحسوس ناظر به جریان اعتکاف باشند و شیوه برخورد با اتفاقات از قبل تعریف شده باشد.
۲. ساعات اولیه شب (حدود ۲ ساعت بعد از نماز مغرب) را باید مخصوص خواب و استراحت معتکفین قرارداد و از اجرای مراسمات پرهیز نمود چرا که معمولاً ساعات انتهایی شب را معتکفین به خلوت و مناجات میپردازند و قبل از آن نیاز به استراحت دارند مکان استراحت هم باید از آرامش تاریکی و سکوت لازم برخوردار باشد.
۳. امکان ملاقات خانواده معتکفین با آنها طوری فراهم شود که مزاحمتی ایجاد نکنند.
۴. توجه به ادعیه و اعمال کوتاه و پرمحتوا که مناسب برای عموم معتکفین باشد.
۵. احترام به خلوت و سکوت افراد و جزو برنامه دانستن آن نه بیکاری
۶. توجه به مسائل بهداشتی در شبستان و سرویس های بهداشتی به خصوص اهتمام و تشویق به مسواک

۷) اختتامیه اعتکاف

۱. برگزاری مراسم اختتامیه و تجلیل از همه اعضا و برگزارکنندگان اعتکاف
۲. نظر سنجی معتکفین از بخش های مختلف اعتکاف برای بهبود عملکرد در سال های آتی
۳. ارسال گزارش مختصر مدیر اجرایی اعتکاف به ستاد با پیوست هزینه های اجرایی
۴. تهیه کلیپ از بخش های مختلف اعتکاف و ارسال برای مخاطبین

مجموعہ تذکرات معتمدین

مجموعه تذکرات معتکفین

از مسئولین برگزارکننده اعتکاف انتظار می رود تذکرات لازم را چاپ نموده در مکان ثبت نام نصب فرمایند. علاوه بر این تذکرات ضروری را در برگه ها و بروشورهایی تنظیم نموده و هنگام ثبت نام یا اعتکاف به آنان بدهید. هم چنین می توان بخشی از تذکرات را قبل ورود دانشجویان به آنان پیامک کرد.

تذکرات عمومی برای معتکفین

- ۱) لطفاً وسائل شخصی اعم از قرآن، مفاتیح الجنان، تسبیح، مهر تربت، کتاب اخلاقی، مسواک، لیوان، قاشق، پتو و لباس پشمی به همراه داشته باشید.
- ۲) معتکفین باید قبل از اذان صبح در مسجد حضور به هم رسانند.
- ۳) جهت صرف سحری روز اول غذا، همراه داشته باشید.
- ۴) پس از ورود به مسجد جهت راحتی خود و معتکفین دیگر در محل گروه خود مستقر شوید.
- ۵) از هرگونه ایجاد مزاحمت و سر و صداها بیجا جدا خودداری کنید.
- ۶) لطفاً از کفش های خود در طول اعتکاف مراقبت فرمایید.
- ۷) از آوردن وسایل اضافی اکیدا خودداری کنید.

- ۸) قرآن و مفاتیح ها را بر روی زمین و جلوی پای دیگران قرار ندهید.
- ۹) هنگام توزیع غذا در محل توزیع غذا تجمع نکنید.
- ۱۰) رعایت نظافت باعث سلامت جسم و روح همگی ماست.
- ۱۱) در هنگام تشکیل جلسات عمومی لطفا وسایل شخصی خود را مرتب کنید و در جلسات با شور و اشتیاق شرکت کنید.
- ۱۲) در صورت مشاهده افرادی که موارد فوق را رعایت نمیکنند لطفا به آنها تذکر دهید.
- ۱۳) از آوردن تلفن همراه و اطفال خودداری نمایید.
- ۱۴) از دوستان و اقوام خود تقاضا کنید برای ملاقات و گفتگوی با شما کمتر مراجعه داشته باشند مگر بنا بر ضرورت
- ۱۵) پزشک معالج در ایام اعتکاف در مسجد مستقر است در صورت نیاز به محل استقرار ایشان مراجعه فرمایید.
- ۱۶) در صورت بروز حوادث به مسئولین برگزاری مراجعه و سریعاً خبر دهید.
- ۱۷) مراقب باشید تجمع های دوستانه مانع حالت معنوی شما و مزاحم دیگر معتکفین نباشد.
- ۱۸) با شرکت در برنامه های جمعی به معنویت جمع کمک کنید.
- ۱۹) از برنامه های فردی و فکر و ذکر غافل نباشید.
- ۲۰) لطفا به علت محدودیت در شستشو و رعایت بهداشت فردی لباس اضافه به همراه داشته باشید.
- ۲۱) با مسئولین برگزاری اعتکاف کاملاً همکاری کنید.
- ۲۲) کلیه معتکفین محترم میبایست قبل از اذان صبح روز سیزدهم رجب الی اذان مغرب روز پانزدهم رجب)

در مسجد حضور داشته باشند.

۲۳) همراه داشتن کارت ثبت نام جهت ورود به مسجد و استفاده از سایر خدمات الزامی است.

تذکرات ویژه خواهران

۱) از آوردن وسایل اضافی جدا خودداری فرمائید

۲) نظم و سکوت لازمه معنویت و نتیجه گیری از اعتکاف است.

۳) در صورت ابتلا به عادت ماهانه ورود به مسجد حرام و اعتکاف جایز نیست

۴) اگر در حین اعتکاف مبتلا به عادت ماهانه شدید فوراً باید مسجد را ترک نمایید.

۵) رعایت حجاب و شئونات اسلامی و پوشش مناسب در طول مراسم اعتکاف و مسجد واجب و ضروری است.

۶) وسائل بهداشتی همراه داشته باشید.

۷) نظافت سرویس های بهداشتی را رعایت فرمایید و از انداختن اشیاء در سرویس های بهداشتی جدا خودداری فرمایید.

۸) رضایت شوهر برای حضور در اعتکاف واجب است.

۹) اشغال فضای اضافه موجب مزاحمت و مشکل برای دیگران است.

تذکرات ویژه خانواده معتکفین

۱) لطفاً جهت حفظ نظم اعتکاف فقط در ساعات تعیین شده برای ارتباط و دیدار با عزیز خود مراجعه فرمایید.

- ۲) به خاطر حفظ نظم و آرامش فکری افراد معتکف از اعلام اسامی از طریق بلندگو معذوریم.
- ۳) به خاطر حفظ فضای معنوی اعتکاف از آوردن میوه، نوشابه و یا خوراکی های اضافی دیگر برای فرد معتکف خودداری فرمایید.
- ۴) در صورت تمایل هدایا و نذورات خود را به دفتر اعتکاف تحویل فرمایید.
- ۵) پس از بازگشت عزیز خود از اعتکاف از او به خوبی استقبال نمایید.
- ۶) سعی کنید در روز سوم اعتکاف برای اعمال ام داوود در مراسم اعتکاف شرکت کنید.
- ۷) از مراجعات اضافی و غیر ضروری به عزیز خود خودداری فرمایید و امکان اثر پذیری از فضای اعتکاف را برای او فراهم سازید.

پیشنادهای آینده‌های تک‌خطی
دانشجویان شرکت‌کننده در
فراخوان ایده‌آستگاف دانشجویی

پیشنهادها و ایده‌های تک خطی دانشجویان شرکت‌کننده در فراخوان ایده اعتکاف دانشجویی

۱. آذین‌بندی و محیط آرای مساجد جهت استقبال از معتکفین و حضور ایشان در مسجد، تعمیر خرابی‌ها، تجهیز امکانات صوتی و تصویری، تجهیز آشپزخانه و سرویس‌های بهداشتی و وضوخانه مسجد
۲. سهمیه‌بندی، اطلاع‌رسانی و ثبت‌نام معتکفین؛ ظرفیت مسجد و اولویت‌ها در نوع مخاطبینی که ثبت‌نام می‌شوند باید در این مرحله موردبررسی واقع شود.
۳. ایجاد کتابخانه دارای کتب حجم کم و محتوای خوب در مسجد مانند: کتاب سه دقیقه در قیامت، قصه دلبری، عارف ۱۳ ساله و...
۴. برپایی یک خیمه به نام خیمه شهدا و تزئین آن با سربند و پلاک عکس شهدا و شمع و ریشه برقی
۵. برگزاری برنامه جهاد تبیین با بحث ولایت؛ متناسب با ایام ولادت حضرت علی (ع)
۶. دعوت مستقیم و چهره به چهره از نخبه‌های علمی در حال تحصیل در دانشگاه برای ایجاد انگیزه حضور برای سایر دانشجویان
۷. فضاسازی جایگاه متناسب با مناسبت‌ها؛ ولادت امام علی علیه‌السلام و وفات حضرت زینب سلام‌الله علیها

۸. آماده‌سازی صوت‌ها و کلیپ‌های خوب و متناسب با برنامه؛ برای مثال برای بیدارباش و خاموشی، وقت غروب، وقت سحر و نماز شب و ... ترجیحاً صوت‌هایی از جنس مناجات با خدا پخش شود.
۹. امتیاز ویژه برای دانشجویان خوابگاهی که در اعتکاف شرکت نمایند مانند: تخفیف در هزینه اسکان، یا استفاده رایگان چند وعده غذایی
۱۰. هدیه سفر مشهد مقدس به تعداد محدود به‌قید قرعه در پایان مراسم اعتکاف به دانشجویان شرکت‌کننده
۱۱. برگزاری کرسی تلاوت در شب‌های اعتکاف
۱۲. تهیه یک چک‌لیست؛ شامل تمامی فعالیت‌ها و برنامه‌های اعتکاف همراه با زمان‌بندی آن
۱۳. تشویق و زمینه‌سازی مناسب؛ یک ماه قبل از اعتکاف از طریق نصب شعارنوشته‌ها، احادیث، احکام و توصیه‌ها برای حضور در اعتکاف تبلیغات لازم جهت جذب مخاطب.
۱۴. استفاده از برگزاری جلسات کوچک در مساجد و مراکز فرهنگی جهت تبیین اعتکاف، همچنین از طریق رسانه‌های تصویری و دیداری در دعوت مخاطب برای حضور در اعتکاف
۱۵. تبیین اعتکاف در مجالس عمومی؛ با این هدف که اعتکاف برای همه مردم است و لزوماً به معنای رهبانیت نیست.
۱۶. تشکیل ستاد خادمین اعتکاف؛ از طریق ثبت‌نام افراد علاقه‌مند و واجد شرایط که با احکام و مسائل اعتکاف آشنا بوده و از نحوه اجرای مراسم مطلع باشند.
۱۷. اهداء بسته‌های محتوایی فرهنگی متناسب با سن مخاطب به معتکفین
۱۸. دعوت از کارشناسان و مبلغین جهاد تبیین جهت ایراد سخنرانی برای معتکفین

۱۹. برگزاری مراسمات مناجات خوانی در شب‌های اعتکاف مثل مناجات حضرت علی (ع) در مسجد کوفه، دعای توسل و مناجات خوانی سحرگاهی در مسجد

۲۰. اجرای برنامه‌های مختلف فرهنگی (مسابقات کتاب‌خوانی، حفظ بخشی از نهج البلاغه و صحیفه سجادیه، نقاشی، عکاسی و...)

۲۱. تهیه و چاپ کارت ویژه معتکف، کارت ژتون غذا، نشریه روزانه، طراحی بردها به صورت روزانه و توزیع برگه‌های نظرسنجی

۲۲. دعوت از معکفین توانمند و مستعد جهت همکاری یا ستاد اعتکاف مسجد جهت اجرای برنامه‌ها با توزیع فرم مخصوص

۲۳. حضور عکاس و فیلم‌بردار جهت ضبط لحظات ناب اعتکاف و مستندسازی آن‌ها

۲۴. تقدیر و تشکر از تمامی مسئولین، همکاران و مدعوین مراسم

۲۵. انتخاب عنوانی جذاب و دانشجو پسند برای اعتکاف نظیر: عاشق شو، پاتوق آسمانی، بهانه خلوت، نقطه امن، ساحل آرامش، باران رحمت، خلوت دوستی، توقف آگاهانه، راه وصل، بی‌نهایت شو، خلوت دل و ...

۲۶. ایجاد کانال اطلاع‌رسانی مخصوص معتکفین حاضر؛ اطلاع‌رسانی سین برنامه‌ها و برنامه‌های مدنظر گوناگون از طریق این کانال

۲۷. برگزاری اعتکاف علمی و اختصاص ساعات خاصی از اعتکاف به این امر (دعوت از اساتید رشته‌های مختلف جهت رفع اشکال دانشجویان در اعتکاف)

۲۸. برگزاری چالش بهترین تبلیغ چهره به چهره توسط خود معتکفین با موضوعات مختلف روز

۲۹. ارتباط‌گیری با معتکفین در قالب حلقه‌های معرفتی و داشتن هر گروه یک مربی
۳۰. حل مشکل کمبود پرزیز جهت شارژ موبایل با استفاده از کابل‌های سیار ایمن
۳۱. فضای همیشه خالی برای مطالعه یا عبادت در وسط مسجد.
۳۲. استفاده از چراغ شب خواب متصل به پرزیز در جای‌جای مسجد.
۳۳. عدم استفاده از محصولات فرهنگی کاغذ محور و اکتفا به کار فرهنگی در کانال مجازی اختصاصی در پیام‌رسان.
۳۴. ایجاد کمدهای قفل‌دار موقت در مسجد جهت استفاده دوستانی که به‌ضرورت از لپ‌تاپ استفاده می‌کنند.
۳۵. مهیا کردن امکان ورود و پارک خودروی شخصی معتکفین به دانشگاه
۳۶. تاکید برای حضور مسئولین دانشگاه در این مراسم معنوی و بازتاب خبر حضور آنان قبل از شروع مراسم
۳۷. فراهم نمودن امکان حضور مادران با فرزندان خویش در این مراسم معنوی؛ جهت سهولت می‌توان یک مسجد دانشگاهی در استان را به عنوان مسجد اعتکاف خانوادگی دانشگاهیان معرفی نمود، که دانشجویان متاهل بتوانند خانوادگی حضور یابند. البته لازم است تعدادی مربی مهد هم در مراسم حضور داشته باشند تا در مواقعی از کودکان مراقبت کنند.
۳۸. فراهم نمودن امکان پرسش و پاسخ دینی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم جهت حل مسائل شرعی و اعتقادی
۳۹. اختصاص دادن ساعاتی بعد از نماز مغرب به استراحت معتکفین تا بتوانند در سحرگاه نیروی لازم برای شب زنده‌داری داشته باشند.

پیشهادات ویژه سال ۱۴۰۴

۱. اهتمام ویژه به برگزاری جلسات آشنایی با نهج البلاغه و دعوت از اساتید متخصص در نهج البلاغه خوانی با توجه به بیانات مقام معظم رهبری در سخنان آغاز سال ۱۴۰۴.

"این ایام متعلق به امیرالمؤمنین (علیه الصّلاة و السّلام) است؛ این هم برای ما درس است. امیرالمؤمنین قلّه‌ی عدالت است، قلّه‌ی تقوا است، قلّه‌ی گذشت است در طول تاریخ. اگر ملت ایران و ملت‌های مسلمان بخواهند استفاده کنند از درس این انسان بزرگ و برترین انسانها بعد از پیغمبر اکرم، باید به نهج البلاغه بیشتر مراجعه کنند. من توصیه میکنم امسال فعّالان عرصه‌ی فرهنگی به مطالعه‌ی نهج البلاغه و آموزش نهج البلاغه توجّه ویژه‌ای داشته باشند. ۱۴۰۴/۰۱/۰۱"

۲. اهتمام ویژه به برگزاری جلسات جهاد تبیین در موضوع جنگ ۱۲ روزه و برنامه ریزی برای اقدامات عملی و جمع آوری پیشنهادات دانشجویان در موضوع تقویت اتحاد و انسجام ملی.

گزیده از بیانات رهبر معظم انقلاب پس از جنگ ۱۲ روزه در موضوع حفظ و تقویت اتحاد ملی:

۱- اهل بیان، اهل قلم، آنهایی که حرف میزنند، آنهایی که مینویسند، آنهایی که تحقیق میکنند، آنهایی که توییت میزنند، بفهمند چه کار میکنند. این اتحاد مقدّس، این اجتماع عظیم، این سپر پولادین از دل‌های مردم و اراده‌های مردم نباید خدشه‌دار بشود. امروز بحمدالله اتحاد وجود دارد. این اتحاد را مردم حفظ کنند. مسئولان کشور

بخصوص مسئولان سه قوه که بحمدالله امروز آنها هم در کمال اتحاد و همدلی دارند با هم کار میکنند، این را حفظ کنند. خدمتگزاران کشور را مردم حمایت کنند؛ رئیس جمهور را حمایت کنند. رئیس جمهور، پُرکار و پُرتلاش و پیگیر است؛ عناصر این جور که پُرکار باشند، پُرتلاش باشند، پیگیر باشند، اینها را باید قدرشناسی کرد. اتحاد بین ملت و دولت، بین آحاد مسئولین گوناگون نظام، بین نیروهای مسلح و مردم، بین آحاد مردم، چیزی است که بایستی با همه‌ی وجود حفظ بشود؛ این توصیه‌ی قطعی من است.

۲- آنچه مهم است، این است که توجه داشته باشیم که ایران اسلامی بر اساس «دین» و «دانش» بنا شده و به وجود آمده. در بنای جمهوری اسلامی دو عنصر «دین» و «دانش» عمده‌ترین عناصر تشکیل‌دهنده هستند؛ به همین دلیل هم، دین مردم و دانش جوانان ما، توانسته‌اند در بسیاری از میدانهای مختلف دشمن را وادار به عقب‌نشینی کنند. بعد از این هم همین جور خواهد بود.

آنچه استکبار جهانی و در رأس آن، آمریکای جنایتکار با آن مخالف است، همین دین شما و دانش شما است؛ با دین شما مخالفند، با این ایمان گسترده‌ی مردم مخالفند، با این اتحاد در زیر سایه‌ی اسلام و قرآن مخالفند؛ و با دانش شما مخالفند. اینکه بعد از پیروزی انقلاب تا امروز، جمعیت ایران دو برابر بشود لکن تعداد دانشجو شاید حدود ده برابر یا بیشتر بشود، اینها را میرنجاند؛ اینکه جمهوری اسلامی در عرصه‌های گوناگون علم و دانش — چه دانشهای انسانی، چه دانشهای فنی، چه دانشهای دینی — بتواند سخن نو به میان بیاورد، اینها را ناراحت میکند؛ اینها با این مخالفند. آنچه به عنوان [قضیه‌ی] هسته‌ای و غنی‌سازی و حقوق بشر و امثال این چیزها میگویند بهانه است؛ اصل قضیه آن است.

۳- حرف من این است که این را حفظ کنید؛ همه این را نگه دارند؛ روزنامه‌نگار یک جور، قاضی یک جور، مسئول دولتی یک جور، روحانی یک جور، امام جمعه یک جور. هر کسی یک وظیفه‌ای دارد در قبال این حالت؛ این را نگه دارند. این با اختلاف سلیقه‌ی سیاسی منافات ندارد، با اختلاف وزن مذهبی منافات ندارد. این، در کنار هم ایستادن برای دفاع از یک حقیقت است؛ دفاع از کشور است، دفاع از نظام است، دفاع از ایران عزیز است

۴- من انتظار دارم که صاحبان فکر و صاحبان بیان و قلم، بخصوص مرتبطین با افکار عمومی جهانیان، این معانی و این مفاهیم را بیان کنند، تبیین کنند، برای مخاطبین روشن کنند، اجازه ندهند که دشمن با تبلیغات فریب‌کارانه‌ی خودش حقیقت را دگرگون جلوه بدهد.

۵- هم آن است که ما از این حقیقت، و از تکلیفی که از سوی آن بر دوش ماست غفلت نکنیم. حفظ اتحاد ملی وظیفه‌ی یکایک ما است. شتاب لازم در پیشرفت دانش و فناوری در همه‌ی بخش‌ها وظیفه‌ی نخبگان علمی است. حفظ عزت و آبروی کشور و ملت، تکلیف بی‌اغماض گویندگان و قلم‌زنان است. مجهز کردن روزافزون کشور با ابزارهای حراست از امنیت و استقلال ملی، وظیفه‌ی فرماندهان نظامی است. جدیت و پیگیری و به نتیجه رساندن کارهای کشور وظیفه‌ی همه‌ی دستگاه‌های مسئول اجرایی است. هدایت معنوی و نورانی کردن دل‌ها و توصیه به صبر و سکینه و ثبات مردمی وظیفه‌ی حضرات روحانی است. و حفظ شور و شوق و شعور انقلابی وظیفه‌ی یکایک ما و بویژه جوانان است. خدای عزیز رحیم همگان را موفق بدارد.

پیوست مخصوص امام جماعت مسجد:

محورها:

نقش هدایت معنوی برنامه های اعتکاف

تکثیر گعده های پرسش و پاسخ

طرح موضوعات سخنرانی در مراسم ها و بین الصلواتین

فایل های پیوست های دانلودی

فایل لایه باز پوستر ثبت نام سراسری اعتکاف دانشجویی
سال ۱۴۰۳

<https://B2n.ir/d86538>

فایل‌های پیوست‌های دانلودی
(چند رسانه‌ای)

مجموعه پوستر و تصاویر اعتکافی

B2n.ir/poster.psd3

پوستر ۳ psd

B2n.ir/m24559

فواید و آثار معنوی اعتکاف

B2n.ir/k53415

تصاویر فضاسازی اعتکافی

B2n.ir/g90952

تصاویر اعتکافی

مجموعه پوستر و تصاویر اعتکافی

B2n.ir/namaieshgah

مجموعه تصاویر نمایشگاهی اعتکاف

B2n.ir/q29929

مجموعه اینفوگرافیک با موضوع اعتکاف

B2n.ir/poster.psd2

پوستر ۲ psd

B2n.ir/poster.psd1

پوستر ۱ psd

مجموعه کتب و ویژه نامه، و فرم های اعتکافی

B2n.ir/q59280

B2n.ir/x44970

مجموعه فیش منبر با موضوع اعتکاف مجموعه احکام اعتکاف بر اساس نظر مقام معظم رهبری

B2n.ir/y97784

فرم های ثبت نام اعتکافی

مجموعه کتب و ویژه نامه، و فرم‌های اعتکافی

B2n.ir/x12186

مجموعه کتب با موضوع اعتکاف

B2n.ir/t27062

مجموعه ویژه نامه با موضوع اعتکاف

مجموعه آثار دانشجویان
ارسال شده به دبیرخانه ایده اعتکاف دانشجویی سال ۱۴۰۲

پوسترها

B2n.ir/w95196

محمد داودی
استان چهارمحال بختیاری
دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد

B2n.ir/s76295

آقای محمد جواد
میراحمدی چناروئیه
تهران

B2n.ir/g99355

خانم صبا قنولی
استان سمنان
دانشگاه علوم پزشکی شاهرود

B2n.ir/h34815

خانم حدیث یاری
استان اصفهان
دانشگاه اشرقی اصفهانی

مجموعه آثار دانشجویان
ارسال شده به دبیرخانه ایده اعتکاف دانشجویی سال ۱۴۰۲

پوسترها

B2n.ir/t52558

خانم فاطمه بذرافشان
استان گلستان
دانشگاه امام خمینی

B2n.ir/e08747

خانم سیده مهنا جلالی
استان مازندران
دانشگاه علم و فناوری مازندران

B2n.ir/a14946

آقای هادی علی نقی بیگی
استان تهران
دانشگاه امیرکبیر

B2n.ir/j07117

آقای مهدی جهانبخش
استان اصفهان
دانشگاه اصفهان

مجموعه موشن و پادکست اعتکافی

B2n.ir/h05280

مجموعه پادکست با موضوع اعتکاف

B2n.ir/y02976

مجموعه موشن با موضوع اعتکاف

مجموعه آثار دانشجویان
ارسال شده به دبیرخانه ایده اعتکاف دانشجویی سال ۱۴۰۲

پادکست ها

خانم نگین بگ محمدی
استان اراک
دانشگاه علوم پزشکی اراک

خانم فاطمه السادات هاشمی
استان تهران
دانشگاه علم و هنر

آقای علیرضا میرزاده
استان گیلان
دانشگاه علوم پزشکی گیلان

مجموعه آثار دانشجویان
ارسال شده به دبیرخانه ایده اعتکاف دانشجویی سال ۱۴۰۲

کلیپ و موشن

خانم فاطمه مرادیپور جغدري
استان شیراز
دانشگاه شیراز

خانم ساجده مزین اصفهانی
استان اصفهان
دانشگاه پردیس فاطمه الزهرا

مجموعه آثار دانشجویان
ارسال شده به دبیرخانه ایده اعتکاف دانشجویی سال ۱۴۰۲

اپلیکیشن اعتکاف

خانم ریحانه گرنوگر
استان لرستان
دانشگاه فنی و حرفه‌ای

مجموعه آثار دانشجویان
ارسال شده به دبیر خانه ایده اعتکاف دانشجویی سال ۱۴۰۲

ایده های در قالب متن

B2n.ir/f84513
آقای سید محمد هادی کریمی
استان اصفهان
دانشگاه علوم پزشکی اصفهان
اعتکاف چیه اصلاً؟
(در قالب تصویر)

B2n.ir/p61213
خانم زهرا عبدالمحمدی
استان مرکزی
دانشگاه تفرش
چهار ایده برنامه فرهنگی در اعتکاف

B2n.ir/p26982
خانم سحر نوربخش
استان کهگیلویه و بویراحمد دانشگاه آزاد اسلامی
✓ آسیب شناسی دانشجویان برای شرکت در اعتکاف
و
✓ پیشنهادات جهت تشویق دانشجویان برای شرکت در اعتکاف

مجموعه آثار دانشجویان
ارسال شده به دبیرخانه ایده اعتکاف دانشجویی سال ۱۴۰۲

ایده های در قالب متن

B2n.ir/s49424

آقای حسین زرنگاریان
استان کهگیلویه و
بویراحمد
دانشگاه آزاد اسلامی
✓ ۴ برنامه فرهنگی حین اعتکاف

B2n.ir/w93711

آقای علی رضا گل محمدپور لری
استان تهران
دانشگاه شهید بهشتی
✓ تعیین برنامه اعتکاف
✓ ایده مسابقه فکری در اعتکاف
✓ ایده کاربرگ تفکر
✓ نمونه کارت شناسایی خادمین اعتکاف

B2n.ir/a51699

آقای علی حاتمی
استان قم
دانشگاه آزاد
فضاسازی اعتکاف ✓
✓ پیشنهادهای فرهنگی حین اعتکاف

مجموعه آثار دانشجویان
ارسال شده به دبیرخانه ایده اعتکاف دانشجویی سال ۱۴۰۲

ایده های در قالب متن

B2n.ir/q28340

آقای عادل مدبری
استان خوزستان
طلبه حوزه علمیه
✓ آیین نامه برگزاری اعتکاف قرآنی

B2n.ir/n63259

خانم مهناز شفیعی سروسنایی
استان اصفهان
دانشگاه صنعتی
✓ ایده برپایی غرفه یا اتاقک
یاد مرگ در حین اعتکاف

B2n.ir/w93711

خانم فاطمه اینانلو طاهری
استان تهران
دانشگاه ادیان مذاهب
✓ بروشور کامل اعتکاف

